

БАС РЕДАКТОРДЫҢ СӨЗІ

ОБРАЩЕНИЕ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

CHIEF EDITOR'S PAGE

Қымбатты әріптестер, құрметті оқырмандар!

«Өзгені жеңген адам күшті, өзін-өзі жеңген адам құдыретті». «Интернационалдық ПетроҚазақстан-2012» күнтізбесінің қаңтар айының ең бірінші беті Лао-Цзының осы нақыл сөзінен басталады. Әйгілі қытай философының осы ойы, шамасы, жай емес болатын алдағы бүкіл жылға лайықты күй береді.

Егер 2011 жыл ауқымды саяси, спорттық, мерейтойлық оқиғаларға толы болса, онда ағымдағы жыл әлемдік және аймақтық деңгейдегі барлық қаржылық және өндірістік жүйелердің кезекті дағдарыс толқынына төзімділігі мен орнықтылығын тексеру көзқарасынан айтарлықтай ауыр болатыны күтіледі. Дәл осы жерде өзіңді-өзің бақылап, өз ісімізге талдау жасау арқылы, өзгені де жеңу өнері қажет болатыны сөзсіз. Әрине, ақырғы күшімізді жұмылдыруды қажет етпейтініне кәміл сенеміз.

Тұрақты өндірістік базасы, кәсіпқой мамандардың ұйымдасқан интернационалды ұжымы және оның өндірістік және өнеркәсіптік саладағы беделі - компанияның өзіне сенімділігі үшін негіз бола алады.

2011 жылдың нәтижелері бойынша біздің компанияның негізгі бөлімшелерінің бірі «ПҚОП» ең жақсы экологиялық бағдарлама үшін берілген мемлекет Басшысының «Алтын Парыз» сыйлығы - компанияның елеулі өңбегінің дәлелі мен жемісі. Осы оқиғамең ПҚОП Еңбекті қорғау, экология және қауіпсіздік департаментінің қызметі жайлы мақала байланысқан.

Жалпы біздің 2011 жылғы ортақ қызметіміздің нәтижелері және 2012 жылға арналған негізгі міндеттер журналдың шолу материалында баяндалған. Зауыттың модернизация жобасы ПҚОП компаниясының келесі жылдардағы қадамын және белгіленген мерзімге дейінгі нақты нәтижесін анықтайтын болады. ПҚОП басшылығына және ұжымына айырықша жауапкершілік жүктеледі. Осыған орай, журнал оқырмандарына Қытайдың мұнай өңдеу зауыттары туралы мақала қызықты болары анық.

«Мұнайшының» пилоттық жобасы - «Біздің дарындар» айдары. Оның өзектілігі мен тұрақтылығы сіздерге тәуелді, құрметті оқырмандар. Себебі сіздермен бірге жұмыс істейтін аса дарынды, көп қырлы адамдар туралы сіздерден артық ешкім жақсы айтып бере алмайды. Өнер, спорт, проза, поэзия, қолөнер немесе басқа қандай салада болса болсын, нағыз дарындар әркімге қызық. Бізде журналдың барлық нөмірлеріне жететін дарындардың көптігінде еш шүбә жоқ.

Сөз аяғында, біздің күнтізбенің наурыз айындағы бетіндегі ғұлама Абайдың «Адамның адамшылығы істі бастағандығынан білінеді, қалайша бітіргендігінен емес» деген өсиетіне тағы бір рет назарыңызды аударғым келеді, қадірменді оқырман.

*Б.И.Иссенғалиев,
Вице-президент*

Дорогие коллеги, уважаемые читатели!

«Побеждающий других - силен, побеждающий себя самого - могуществен». С этого афоризма Лао-цзы начинается первая, январская страница корпоративного календаря «Интернациональный ПетроҚазақстан-2012». Эта мысль известного китайского философа даёт соответствующий настрой на весь предстоящий год, который будет, видимо, непростым.

Если 2011 год был особо насыщенным большими политическими, спортивными, юбилейными событиями, то текущий год ожидается достаточно напряженным с точки зрения проверки на устойчивость, которую несет кризисная волна из всех финансовых и производственных систем мирового и регионального масштабов без исключения. Здесь-то и потребуются искусство побеждать себя и других. Будем надеяться, не из последних сил.

Для уверенности в себе у компании есть все основания. Определяющие из них - устойчивая производственная база, сплоченный интернациональный коллектив профессионалов, и, главный актив компании - её репутация.

По результатам 2011 года наша компания получила очередное подтверждение в виде награды Главы государства «Золотой Парыз», врученной одному из основных подразделений компании - ТОО «ПҚОП» за лучшую экологическую программу. С этим событием связана статья о деятельности департамента охраны труда, экологии и безопасности ПҚОП.

В целом о результатах нашей общей деятельности в 2011 году и основных задачах на 2012 год говорится в обзорном материале журнала. Особая ответственность ложится на руководство и коллектив ПҚОП - начинается модернизация завода, которая определит её дальнейший ход в последующие годы и конечный результат к намеченному сроку. В этой связи небезынтересна для читателей журнала будет заметка о нефтеперерабатывающих заводах Китая.

Пилотный проект «Мұнайшы» - новая рубрика «Наши таланты». Её актуальность и постоянство будет зависеть от вас, уважаемые читатели, т.к. лучше вас никто не может рассказать об истинно талантливых, многогранных людях, работающих рядом с вами. Для всех интересна любая сфера, в которой человек действительно талантлив - искусство, спорт, проза, поэзия, рукоделие и т.д. Не сомневаюсь, что талантов у нас хватит на все номера нашего журнала.

И в завершение, еще раз хотел бы обратить ваше внимание на бесценное написание великого Абая с мартовской страницы нашего календаря: «Достоинство человека определяется тем, каким путем он идет к цели, а не тем, достигнет ли он её».

*Иссенғалиев Б.И.,
Вице-президент*

Dear Colleagues and Readers!

The very first January leaf of International PetroKazakhstan-2012 corporate calendar starts with this quotation of Lao-Tzu, "The one who gains a victory over others is strong; but the one who gains a victory over himself is powerful". This idea by a well-known Chinese philosopher gives a certain tuning for the whole oncoming year that, apparently, will not be easy.

2011 was full of political, sporting, and jubilee events. This year, however, is going to be quite challenging in view of the crisis wave that is going to test for hardiness all financial and industrial systems of the world and regional scales without exception. The art of victory over ourselves and others could not have come at a better time. And hopefully, the victory will not be very hard to achieve.

The company has all the grounds for confidence. The defining factors are sustainable industrial base and strong international team of professionals. And, finally, the company's main asset is its reputation.

Our company received another acknowledgement based on the results of 2011: "Golden Paryz", an award by the Head of the State was given to one of the main divisions of the company, PKOP, for the best environmental program. You can read more about this in the article about the Department of Health, Safety and Environment, PKOP.

The review section summarizes the results of our joint work in 2011 and sounds the main tasks of 2012. The management and the team of PKOP have a new special responsibility: Refinery modernization is about to begin, and it will define the Refinery's future operation, as well as the final result that we will have by the date of completion. Thereupon we believe that readers will be interested in the article about oil refineries in China.

This issue of Munaishy is presenting a new column called - Our talents. Its relevance and regularity will depend on you, dear readers, as only you can provide us stories about truly talented, multi-faceted people, your co-workers. Whether it is an art, sport, prose, poetry, handicraft, or something else - we are all anticipating reading about true talents. I am certain that we will find talented people for all of our issues.

And last but not least, I would like to bring to notice great Abai's invaluable edification (printed on the March leaf of our calendar): "It's not an achievement of an aim that matter, but the way one is taking to this aim characterizes his virtue".

*B.I. Issengaliyev,
Vice-President*

2	Бас редактордың сөзі Обращение главного редактора Chief editor's page
4	Өткен жылдың нәтижелері Результаты минувшего года The results of the past year
10	Мұнай өңдеу және мұнай химиясы – жағдайы және келешегі Нефтепереработка и нефтехимия - состояние и перспективы Oil refining and petrochemistry: current situation and prospects
14	Таң қаларлық даму тарихы бар Қытайдың МӨЗ НПЗ Китая - впечатляющая история развития China's oil refineries: astonishing history of development
20	Кеңінен ойланып, нақты әрекет ет Мысля глобально, действуя локально Thinking globally, acting locally
28	Merak Peep – «ПетроҚазақстан» үшін жаңа мүмкіндіктер Merak Peep - новые возможности для «ПетроҚазақстан» Merak Peep: new opportunities for PetroKazakhstan
31	Біздің дарындарымыз Наши таланты Our talents
34	Оқиғалар күнтізбесі Календарь событий Calendar of events
37	Күншығыс елі жайлы бірер сөз Немного о Стране восходящего солнца A short story about the Land of the rising sun

Байланыстық ақпарат:
Қазақстан Республикасы, Алматы,
050059, Фурманов көшесі, 244-а
тел.: +7 (727) 258 1848
elvira.nurbayeva@petrokazakhstan.com

Контактная информация:
Республика Казахстан, Алматы,
050059, ул. Фурманова, 244-а
тел.: +7 (727) 258 1848
elvira.nurbayeva@petrokazakhstan.com

Contact information:
244-a Furmanov Street, 050059,
Almaty, Republic of Kazakhstan,
tel.: +7 (727) 258 1848
elvira.nurbayeva@petrokazakhstan.com

МҰНАЙШЫ

«Мұнайшы» журналы - «ПетроҚазақстан» компаниясының қызметкерлеріне арналған корпоративтік басылым.

Бас редактор:

Бақытжан Исенғалиев

Бас редактордың орынбасарлары:

Эльвира Нурбаева, Екатерина Гребенникова

Редакциялық топ:

Махаббат Джайлғанова,
Диляра Қасымбекова,
Гүләйхан Ембердиева,
Ақтолқын Сұлтангереева.

Фотограф:

Андрей Тайгунов,
Қуат Баиров,
Ерлан Жумақын.

Журнал «Мұнайшы» - корпоративное издание компании «ПетроҚазақстан», предназначенное для сотрудников.

Главный редактор:

Бахытжан Исенғалиев

Заместители главного редактора:

Эльвира Нурбаева, Екатерина Гребенникова

Редакционная группа:

Махаббат Джайлғанова,
Диляра Касымбекова,
Гүләйхан Ембердиева,
Ақтолқын Сұлтангереева.

Фотограф:

Андрей Тайгунов,
Қуат Баиров,
Ерлан Жумақын.

Munaishy is a corporate PetroKazakhstan magazine for the employees.

Chief Editor:

Bakhytzhon Issengaliyev

Deputy Chief Editors:

Elvira Nurbayeva, Ekaterina Grebennikova

Contributors:

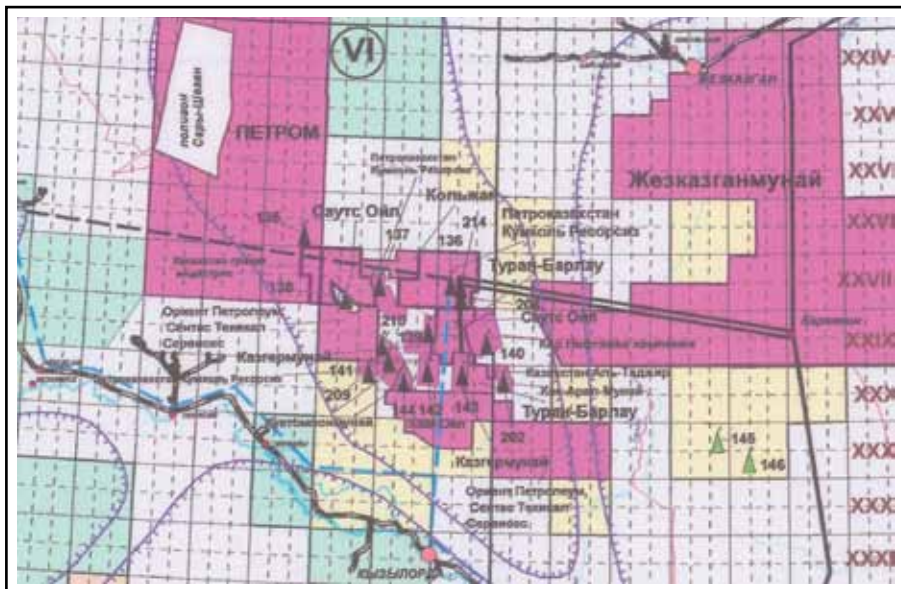
Makhabbat Dzhaiganova,
Dilyara Kassymbekova,
Gulyaikhon Yemberdiyeva,
Aktolkyn Sultangereeva.

Photographer:

Andrey Taigunov,
Kuat Bairov,
Erlan Zhumakyn.

ӨТКЕН ЖЫЛДЫҢ НӘТИЖЕЛЕРІ

2011 жылға қорытынды жасай отырып, бүгінде «ПетроҚазақстан» жоғары көрсеткіштері туралы және біздің компания мемлекеттің мұнай-газ саласында көшбасшы ұстанымдарын нық ұстап келетіні жайлы сеніммен айтуға болады.

БАРЛАУ ЖӘНЕ ӨНДІРУ

2011 жылдың маңызды нәтижелер қатарына мұнай қорының айтарлықтай өсімін қамтамасыз етуге мүмкіндік берген Шығыс Құмкөл кен орнын өнеркәсіптік игеруі мен Шығыс Қарабұлақ және Түзкөлдегі қорлардың қайта барлауы кіреді.

2011 жылы «ПетроҚазақстан Инк» «Қазгермұнай» және «Торғай-Петролеум» бірлескен кәсіпорындардың 50% үлесін қоса алғанда, 5,9 млн. тонна мұнай өндірді. Олардың ішінде ПҚҚР және Көлжан бойынша – 3,2 млн.тонна (бұл 2010 ж. көрсеткіштен 180 000 тоннаға көбірек), Торғай-Петролеум бойынша – 1,25 млн.тонна, ҚазгерМұнай бойынша – 1,5 млн.тонна өндірілді. Өндірудің ұлғаюына Арысқұм, Шығыс Құмкөл, Түзкөл, Көлжан, Қарабұлақ сияқты жас кен орындарының есебіне қол жеткізілді.

2011 жылы 95 жаңа ұңғымалар пайдалануға берілді. Олардың 63-і өндіру және 32-і барлау ұңғымалары. 951-D лицензиясы бойынша 150 ш.км. көлемінде сейсморбарлау жүргізілді. 1057 келісім-шарт бойынша 300 ш.км. көлемінде сейсморбарлау өткізілді.

ПҚҚР құрамында 16 кенорын мен блоктар бар. Соның 11-де өндіру сәтті жүргізіліп жатыр (тәуліктік орташа өндіру шамамен 8318 тоннаны құрайды). Мұнай және газ конденсатының жыл қорытындысы бойынша жалпы қоры 34,6 млн. тоннаны құрайды. 2011 жылы Қазақстанда өндірілетін мұнайдың жалпы көлеміндегі «ПетроҚазақстанның» үлесі 4% деңгейінде сақталды.

ӨНДЕУ

2011 жылы шикізатты өңдеу және дайын өнімді шығару бойынша жылдық жоспар 107%-ға орындалды. Осылайша, өткен жылы ПҚОП МӨЗ-ғы шикі мұнай өңдеу көлемі бойынша жылдық жоспар 4,3 млн тонна құрса да, нәтижесінде 4,6 млн тонна өңделген болды. Өңдеудің көбеюі ПҚҚР және Көлжан ЖШС ресурстарының арқасында мүмкін болды.

2011 жылы жоғары октан бензиндерін өндірудің рекордтық көрсеткіштеріне қол жеткізілді (өндірілетін бензиннің жалпы көлемінің 63%). 2010 жылмен салыстырғанда бұл көрсеткіш 91 мың тоннаға ұлғайды. Мұнай өңдеу өткен жылмен салыстырғанда бұл көрсеткіш 28 мың тоннаға өсті. Зауыт қыстық дизельді, жағу мазутын және жоғары октан маркалы бензиндерін шығару көлемін арттырды.

2011 жылдың ішінде зауыттың мамандары шығарылатын өнімдердің сапасын жоғарлату бойынша ауқымды жұмыстар жүргізді. Компания МӨЗ жаңарту және дамыту бағдарламасын жүзеге асыруды жалғастыруда, оның аясында 7 жаңа технологиялық қондырғылардың құрылысы, сонымен қатар қолданыстағы 3 қондырғыны қайта жаңғырту қамтылған. Зауытты жаңарту және қайта жаңғырту жобасының мақсаты 2016 жылдан бастап Еуро-4 және Еуро-5 стандарттарына сәйкес мұнай өнімдерін шығаруға көшу, МӨЗ-ның өңдеу қуатын жылына 6 млн.тоннаға жеткізу, сонымен қатар өңдеу тереңдігін ұлғайту және

ашық түсті мұнай өнімдерін шығару болып табылады.

МАРКЕТИНГ ЖӘНЕ ТАСЫМАЛДАУ

«ПетроҚазақстан» мұнай өнімдерінің нарығындағы тұрақсыздыққа қарамастан тұтынушыларға отынды жеткізу бойынша өз міндеттерін үнемі орындауда. ҚР-ғы ЖЖМ нарығын тұрақтандыру және әлеуметтік-жауапты компанияның мәртебесін сақтау аясында әлеуметтік бағдарламалар бойынша 341 мың тонна мұнай өнімдерін (дизель, бензин, мазут, әуе керосині) жеткізу қамтамасыз етілді.

2011 жылы бағдарларды, сауда-саттық келісім-шарттарын ретке келтіру жолымен көлік шығындарын ықшамдау бойынша жұмыстар жалғасты. Нәтижесінде меншікті паркті пайдалану және айналдыру тиімділігі өсті, жүктерді жеткізу мерзімдері айтарлықтай азайды, жүріс жолында тиеулі вагондарды ағытуы төмендеді және, ең бастысы, «ПетроҚазақстан» паркінің вагон-цистерналарының тасымалдау қызметтерін жүзеге асыру кезінде жүктерді тиеу бойынша жүк жөнелтушілердің сұранымдарын 100% орындауға қол жеткізілді. Осының бәрі дайын өнімнің өзіндік құнының қысқаруына және тауарлардың бәсекеге қабілеттілігінің артуына септігін тигізді. Өткен жылмен салыстырғанда, 2011 жылы ПҚСУ ресурстарынан ішкі нарыққа тасымалдау көлемі 9,6%-ға өсті, ал Батуми станциясына дейін жеткізу және цистерналардың кері қайтуының орташа мерзімі 20 күнге қысқарды.

2011 жылы компания 1245 темір жол цистерналары (ТЖЦ) бойынша жөндеу жұмыстарын сәтті өткізді. Нәтижесінде, ТЖЦ-ның жұмыстан тыс парктерде тұруы өткен жылмен салыстырғанда 15%-ға қысқарды. Сондай-ақ, МжТ тобының күшімен тауардың ілеспе құжаттарының ресімдеу үдерісін 70%-ға және, тиісінше, ТЖЦ-ның станциялық жолдарда тұруымен байланысты шығындарды 30%-ға оңтайландыруға мүмкіндік берген ТЖЦ ресімдеу процедурасы қысқарды. Компанияның жылжымалы құрамының парк 2011 жылы вагон-цистерналардың 2240 бірлігін құрады.

Цистерналар айналымының жөнге салынған жүйесінің арқасында компания тасымалдау құнының төмендеуіне қол жеткізіп, Қазақстанның жүк жөнелтушілерінің ішінде көшбасшы компаниялардың бірі ретіндегі өзінің ұстанымын сақтады.

ҚТҚОҚ

Өткен жылы компанияның бірқатар бөлімшелерінде (ПҚОП, ПҚОСИ және ПҚСУ) ҚТҚОҚ басқару жүйесінің ISO 14001 және OHSAS 18001 халықаралық стандарттарына сәйкестігін растайтын аудит сәтті өтті. ПҚҚР-да аталған стандарттарды енгізу бойынша жұмыстар басталды. Сондай-ақ, компанияның әрбір жұмыскеріне өздерінің лауазымдық міндеттерін қауіпсіз тәсілмен орындауы мақсатында компания ҚТҚОҚ жөніндегі нұсқаулықты үлестірді. Айқындалған қауіпті және зиянды өндірістік факторлардың тізімі жүргізілуде және үнемі жаңартылуда, компанияның барлық объектілерінде тәуекелдерді бағалау үнемі жүргізіледі. Қауіпті өндірістік объектілерде жұмыс істейтін компанияның барлық қызметкерлері үнемі міндетті оқытудан, қауіпсіздік және еңбекті қорғау бойынша білімдерін тексеруден өтеді. Тек 2011 жылдың өзінде оқуға және тексеруге 2 000-нан артық адамдар қамтылған.

Жалпы, «ПетроҚазақстанда» қабылданған барлық өндірістік қауіпсіздік стандарттары орындалып, тиімді іске асырылуда.

КОРПОРАТИВТІК ӘЛЕУМЕТТІК ЖАУАПКЕРШІЛІК

2011 жылы әлеуметтік жауапкершілік бойынша алынған барлық міндеттемелерді компания толық көлемде және белгіленген мерзімде орындап шықты. Жыл бойы қайырымдылық және демеушілік бағдарламаларды жүзеге асыру жалғасты. Дәстүрлі демеушілік және қамқорлыққа алынған ұйымдарды қолдау жобаларына қоса, 2011 жылы ПҚОП және ПҚҚР компаниялары Оңтүстік Қазақстан және Қызылорда облыстарының Әкімшіліктерімен ынтымақтастық туралы Меморандумға қол қойды. Қол қойылған Меморандумдардың аясында әлеуметтік жобаларды іске асыруда ПҚОП 1 млн. доллар, ПҚҚР – тиісінше 2,5 млн. бөлді.

2011 жылдың қыркүйегінде компания Құмкөл кен орнын игеруінің 25 жылдығын атап өтті. Мерейтойлық күннің аясында «Құмкөлге – ширек ғасыр» атты мерейтойлық фотоальбом шығарылды, сонымен қатар «Құмкөлдің қара алтыны» документальдық фильм дайындалды. Мерейтойдың құрметіне компания Қызылорда балалар ауруханасы үшін 150 мың доллар сомасына медициналық жабдықты сатып алды. Сондай-ақ, компанияның бастамасымен және оның қаржылай қолдауымен орталық кітапхананың жаңа ғимаратында сурет өнерінің республикалық көрмесі өткізілді.

2011 жылы республиканың бюджет жүйесіне «ПетроҚазақстан» тобының бөлімшелерінен түскен салықтың сомасы 263 млрд. теңгеден аса соманы құрады.

ҚР үш МӨЗ 2011 ж. мұнай өңдеу жоспарының орындалуы (мың.тонна)
Выполнение плана переработки нефти на трёх НПЗ РК в 2011 г. (тыс. тонн)
Plan execution for crude processing at three Kazakh refineries in 2011 (thous.tons)

	Жоспар План Plan	Факт Actual	Жоспар орындалуы, % Выполнение плана, % Plan execution, %
Жалпы өңделген мұнай Всего переработка нефти Total crude oil refining	13 100,00	13 725,76	105%
ПМХЗ / ПНХЗ / Pavlodar	4 600,00	4 649,35	101%
АМӨЗ / АНПЗ / Atyrau	4 200,00	4 471,48	106%
ПҚОП / ПҚОСИ / РКОР	4 300,00	4 604,94	107%

МАРАПАТТАРЫ МЕН ЖЕТІСТІКТЕРІ

Тізбектелген көрсеткіштері компанияның алға қойған басқармалық және өндірістік стратегиясының дұрыстығын дәлелдейді. Сәтті өндірістік нәтижелері «ПетроҚазақстанның» мемлекеттің мұнай-газ саласындағы көшбасшы компанияларының қатарында беделді орын алуын куәландырады. Бүгінде біздің компания республикадағы ірі мұнай компанияларының бестігін тұйықтайды.

2011 жылы компания «ҚазЭнерджи» қауымдастығы алғаш рет ұйымдастырылған «Ар-Намыс» байқауында «Тұрақты әлеуметтік ұстаным» номинациясы бойынша алды болды. Аталған номинацияға өз жұмыстарының барысында корпоративтік әлеуметтік жауапкершілік саласындағы тұрақты ұстанымын және тапқан жүйелі шешімін көрсете білген энергетикалық сектордың компаниялары ұсынылған болатын.

2011 жылы бизнестің әлеуметтік жауапкершілігі бойынша байқауда «ПетроҚазақстан Ойл Продактс» өңдеу бөлімшесі «Экологияға қосқан үлесі үшін» номинациясы бойынша Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың «Алтын Парыз» сыйлығын алды. Аталған байқауда «ПетроҚазақстан» компанияларының тобы екінші жыл танылуда. Ертөректе, 2008 жылы «ПетроҚазақстан Құмкөл Ресорсиз» өндіру бөлімшесі «Ең жақсы әлеуметтік жауапты кәсіпорын» номинациясы бойынша күміс иегері болған еді.

2011 жылы Қазақстанның ең ірі 100 компанияларының рейтингінде («Эксперт-Қазақстан» РА) біздің компания өткен жылғы орынынан жоғарлап, 4-і орынды иеленді. 2011 жылы «ПетроҚазақстан» ең беделді 50 қазақстандық компаниялардың рейтингіне («Exclusive» журналы) және Қазақстанның 500 ең ірі компанияларының рейтингіне («National Business» журналы) аталды.

Тәуелсіз Қазақстанның 20-жылдығына орай ҚР-ның қалыптасып дамуына және егемендігін нығайтуға қосқан үлесі үшін Президент жарлығымен компанияның үздіктері «Қазақстан Тәуелсіздігіне 20 жыл» атты мерекелік медальдарымен марапатталды: Чень Да Ю, Мархабаев У.И.,

Бесбаев М.О., Қуандықова А.А., Карибаев А.А., Баєтов Б.Б., Бимухамбетов Т.Е., Салимбаев С., Исенғалиев Б.І., Әбенев А.А.; «Құрмет» орденімен: Фан Цзячжун; «ҚазМұнайГаз» құрмет грамотасымен: Шагвалеев Ә.Х., Карабейская И.З.; «ҚазЭнерджи» мерекелік медалімен: Ван Лицзюнь; «ҚазЭнерджи» құрмет грамотасымен: Жигунов Н.И., Мырхайдаров М.Б., Жақсыбаев А.А., Абубакиров Б.С., Ерсултанов С.; «ҚазЭнерджи» алғыс хатымен: Коваленко В.Н., Молдабеков К.Т., Момынов М.Ш.; Мұнай және газ министрлігінің құрмет грамотасымен: Жақсыбаев А.А. Аталған барлық марапаттар біздің әріптестеріміздің біліктілігі мен квалификациясы компаниядан тыс жерлерде де бағаланатындығына көз жеткізуде.

2011 ж. 5 желтоқсанда өндіру деңгейін ұстау, жаңа резервтерді көбейту, күрделі жобалардың экономикалық өміршеңдігін қамтамасыз ету және оларды мерзімінде аяқтау, өлімге апаратын жазатайым жағдайлар, ауыр салдарлары бар жазатайым жағдайлар және маңызды экологиялық оқиғалар бойынша нөлдік көрсеткіштері, «ПетроҚазақстан» жұмыскерлерінің және мердігерлерінің ішінде ҚТҚОҚ саласындағы оқиғалардың жалпы мөлшерінің сала бойынша орташа әлемдік көрсеткіштермен салыстыратын немесе олардан асып түсетін деңгейге дейін төмендеуі, шығындарды оңтайландыру бойынша жұмыстардың жалғасуын қамтитын, 2012 ж арналған бизнес-жоспары қаралған «ПетроҚазақстан Инк.» Директорлар кеңесінің отырысы өтті.

2012 ж. мұнай және газ конденсатын 5,67 млн. тонна көлемінде шығару, МӨЗ-да мұнай өңдеу көлемін Буро-2 стандартына сәйкесетін бензин және дизель отынды шығаруды айтарлықтай көбейтумен 4,3 млн. тоннаға дейін өсіру жоспарлануда. «ПетроҚазақстанның» мыңдаған ұжымы ірі өндірістік жобаларды жүзеге асыруын, миллиондаған инвестициялары арқылы маңызды әлеуметтік жобаларға, өз қызметінің әлеуметтік-экономикалық тұрақтандыру аймақтарын нығайтуға маңызды үлес қосуын жалғастыруда.

РЕЗУЛЬТАТЫ МИНУВШЕГО ГОДА

Подводя итоги 2011 года, сегодня с уверенностью можно говорить о высоких показателях «ПетроКазахстан» и о том, что наша компания твердо удерживает лидирующие позиции в нефтегазовой отрасли страны.

РАЗВЕДКА И ДОБЫЧА

Одними из важнейших достижений 2011 года стали промышленное освоение месторождения Восточный Кумколь, а также возобновившаяся разведка запасов на Восточном Карабулаке и Тузколе, что позволило обеспечить значительный прирост запасов нефти.

В 2011 году «ПетроКазахстан Инк.» добыла 5,9 млн. тонн нефти, включая 50% доли в наших СП - «Казгермунай» и «Тургай-Петролеум». Из них по ПҚКР и Кольжан - 3,2 млн.тонн, что на 180 тыс. тонн больше показателя 2010 года, по Тургай-Петролеум - 1,25 млн. тонн, по КазГерМунай - 1,5 млн.тонн. Увеличение добычи было достигнуто главным образом за счет таких молодых месторождений, как Арысқум, Восточный Кумколь, Тузқоль, Кольжан, Карабулак.

В 2011 году в эксплуатацию введено 95 новых скважин, из них 63 добывающие и 32 разведочные. По лицензии 951-Д проведена 3Д-сейсморазведка в объеме 150 кв.км. По контракту 1057 сейсморазведка проведена на площади 300 кв.км.

На балансе ПҚКР - 16 месторождений и блоков, на 11 из которых ведется успешная добыча (среднесуточная добыча составляет порядка 8318 тонн). Общий запас нефти и газового конденсата по итогам года составил 34,6 млн. тонн. В 2011 году в общем объеме добываемой в Казахстане нефти доля «ПетроКазахстан» сохранилась на уровне 4%.

ПЕРЕРАБОТКА

В 2011 году годовой план по переработке сырья и выпуску готовой продукции выполнен на 107%. Таким образом, в минувшем году объем переработки сырой нефти на НПЗ ПҚОП составил 4,6 млн. тонн при годовом плане в 4,3 млн. тонн. Увеличение переработки стало возможным за счет ресурсов ПҚКР и ТОО «Кольжан».

В 2011 году достигнут рекордный показатель выработки высокооктановых бензинов (63% от общего объема производимых бензинов) - по сравнению с 2010 годом больше на 91 тыс. тонн. Переработка нефти увеличилась на 28 тыс.тонн по сравнению с прошлым годом. Завод увеличил объемы выработки зимнего дизеля, топочного мазута и высокооктановых марок бензинов.

В течение 2011 года специалистами завода велась масштабная работа по повышению качества выпускаемой продукции. Продолжается подготовка к реализации программы модернизации НПЗ, в рамках которой предусмотрены строительство 7 новых технологических установок, а также реконструкция 3 существующих установок. Напомним, что целью проекта модернизации и реконструкции завода является переход на выпуск нефтепродуктов, соответствующих стандарту Евро-4 и Евро-5 с 2016 года, доведение мощности НПЗ до проектной - 6 млн. тонн в год, а также увеличение глубины переработки и выработки светлых нефтепродуктов.

МАРКЕТИНГ И ТРАНСПОРТИРОВКА

В условиях постоянно меняющейся в течение года ситуации на рынке нефтепродуктов «ПетроКазахстан» неизменно выполняет свои обязательства по поставкам топлива потребителям. В рамках стабилизации рынка ГСМ в РК и поддержания статуса социально ответственной компании обеспечена поставка 341 тыс. тонн нефтепродуктов (дизель, бензин, мазут, авиакеросин) по социальным программам.

В 2011 году была продолжена работа по минимизации транспортных расходов путем упорядочивания маршрутов и контрактов купли-продажи. В результате увеличилась эффективность использования и оборота собственного парка, значительно уменьшились сроки доставки грузов, снизились отцепки груженых вагонов в пути следования и, самое главное, достигнуто 100%-ное выполнение заявок грузоотправителей при осуществлении услуг перевозки собственным передвижным составом парка «ПетроКазахстан». Все это способствовало сокращению себестоимости готовой продукции и увеличению конкурентоспособности реализуемых продуктов. По сравнению с прошлым годом в 2011 году объем перевозок из ресурсов ТДПК на внутренний рынок увеличился на 9,6%, а средний срок доставки до станции Батуми и возврата цистерн обратно сократился на 20 дней.

В 2011 году компания успешно провела ремонт по 1245 железнодорожным цистернам (ЖДЦ). В результате на 15% было сокращено количество дней нахождения ЖДЦ в нерабочем

парке по сравнению с предыдущим годом. Также усилиями группы МИТ была упрощена процедура оформления ЖДЦ, что позволило оптимизировать процесс оформления товаросопроводительных документов на 70% и, соответственно, сократить расходы, связанные с простоем ЖДЦ на станционных путях на 30%. Парк подвижного состава компании в 2011 году составил 2240 единиц вагоно-цистерн.

Благодаря налаженной системе оборота цистерн компания добилась понижения стоимости перевозки и сохранила за собой позиции одной из лидирующих компаний среди грузоотправителей Казахстана.

ТБОУС

В минувшем году в ряде подразделений компании (ПҚОП, ПҚОСИ и ТДПК) успешно пройден подтверждающий аудит на соответствие системы управления БОТОС международным стандартам ISO 14001 и OHSAS 18001. Начата работа по внедрению данных стандартов в ПҚКР. С целью содействия каждому работнику компании в исполнении своих должностных обязанностей безопасным способом компанией было разработано и выпущено Руководство по БОТОС. Ведутся и регулярно обновляются реестры выявленных опасных и вредных производственных факторов, постоянно проводится оценка рисков на всех объектах компании. Весь персонал компании, занятый на опасных производственных объектах, регулярно проходит обязательное обучение и проверку знаний по безопасности и охране труда. Только в 2011 году обучением и проверкой знаний было охвачено более 2 000 человек.

В целом все принятые в «ПетроКазахстан» производственные стандарты безопасности выполняются и эффективно работают.

КОРПОРАТИВНАЯ СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ

Все взятые на 2011 год обязательства по социальной ответственности выполнены в полном объеме и в установленные сроки. На протяжении года продолжалась реализация благотворительных и спонсорских программ. В дополнение к традиционным спонсорским проектам и поддержке подшефных организаций в 2011 году компаниями ПКОП и ПККР были подписаны Меморандумы о сотрудничестве с акиматами Южно-Казахстанской и Кызылординской областей. На реализацию социальных проектов в рамках подписанных Меморандумов ПКОП было выделено 1 млн. долларов, ПККР - 2,5 млн. соответственно.

В сентябре 2011 года компания отметила 25-летие с начала освоения месторождения Кумколь. В рамках юбилейной даты был издан юбилейный фото-альбом «Кумколю – четверть века», а также был подготовлен документальный фильм «Черное золото Кумколя». В честь юбилея для Кызылординской детской областной больницы приобретено медицинское оборудование на сумму 150 тыс. долларов. По инициативе компании и при ее финансовой поддержке в новом здании Центральной библиотеки Кызылорды была проведена республиканская выставка живописи.

В 2011 году сумма налоговых поступлений в бюджетную систему республики от группы компаний «ПетроКазахстан» (включая 50% доли в «Казгермунай» и «Тургай-Петролеум») превысила 263 млрд. тенге.

ДОСТИЖЕНИЯ И НАГРАДЫ

Перечисленные показатели подтверждают успешность управленческой и производственной стратегии компании. Достигнутые производственные результаты обеспечивают «ПетроКазахстан» достойное место в числе лидирующих нефтегазовых компаний страны. Сегодня наша компания входит в пятерку крупнейших нефтяных компаний в республике.

В 2011 году компания была признана лучшей в номинации «Устойчивая социальная позиция» в конкурсе «Ар-Намыс», который был учрежден и впервые проведен ассоциацией «КазЭнерджи». На данную номинацию были выдвинуты компании энергетического сектора, которые за время своей работы смогли продемонстрировать устойчивую позицию и системный подход в области корпоративной социальной ответственности.

Экологияға қосқан үлес үшін алынған «Алтын Парыз» сыйлығы / Премия «Золотой Парыз» за вклад в экологию / Golden Paryz Award for the contribution into ecology

В 2011 году в конкурсе по социальной ответственности бизнеса подразделение переработки «ПетроКазахстан Ойл Продактс» получило премию Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева «Золотой Парыз» в номинации «За вклад в экологию». Это уже вторая награда компании «ПетроКазахстан» в данном конкурсе. Ранее в 2008 году серебряной наградой было отмечено подразделение добычи - «ПетроКазахстан Кумколь Ресорсиз» - в номинации «Лучшее социально ответственное предприятие».

В 2011 году в рейтинге 100 крупнейших компаний Казахстана (РА «Эксперт-Казахстан») наша компания заняла 4-е место, поднявшись на ступень выше аналогичного рейтинга прошлого года. В 2011 году «ПетроКазахстан» представлен в рейтинге 50-ти казахстанских компаний с наилучшей репутацией (журнал «Exclusive») и рейтинге 500 крупнейших компаний Казахстана (журнал «National Business»).

В честь 20-летия Независимости Казахстана за значительный вклад в развитие и становление государственности и укрепления суверенитета РК Указом Президента страны лучшие работники компании были награждены юбилейной медалью «20 лет Независимости Казахстана»: Чэнь Да Ю, Мархабасев У.И., Бесбаев М.О., Куандыкова А.А., Карибаев А.А., Баатов Б.Б., Бимухамбетов Т.Е., Салимбаев С., Исенгалиев Б.И., Абенов А.А.; орденом «Курмет»: Фан Цзячжун; почетной грамотой «КазМунайГаз»: Шагвалеев Э.Х., Карабечкая И.З.; юбилейной медалью «КазЭнерджи»: Ван Лицзюнь; почетной грамотой «КазЭнерджи»: Жигунов Н.И., Мырхайдаров М.Б., Жаксыбаев А.А., Абубакиров Б.С., Ерсұлтанов С.; благодар-

ственным письмом «КазЭнерджи»: Коваленко В.Н., Молдабаев К.Т., Момынов М.Ш.; почетной грамотой Министерства нефти и газа: Жаксыбаев А.А. Все награды свидетельствуют о том, что профессионализм и квалификация наших сотрудников признаны далеко за пределами компании.

5 декабря 2011 года состоялось заседание Совета директоров «ПетроКазахстан Инк», в ходе которого был рассмотрен бизнес-план на 2012 год, предусматривающий поддержание уровня добычи, увеличение резервов, обеспечение экономической жизнеспособностью капитальных проектов и завершение их в срок, достижение нулевых показателей по несчастным случаям со смертельным исходом, несчастным случаям с тяжелыми последствиями и серьезным экологическим инцидентам и снижение общего количества происшествий в сфере БОТОС среди работников «ПетроКазахстан» и подрядчиков до уровней, сравнимых со средними мировыми показателями по отрасли или превосходящих их, а также продолжение работ по оптимизации затрат.

В 2012 году планируется добыть нефти и газового конденсата в объеме 5,67 млн. тонн, обеспечить переработку нефти на НПЗ в объеме 4,3 млн. тонн со значительным увеличением выхода бензинов и дизельного топлива, соответствующих стандарту Евро-2. Многотысячный коллектив «ПетроКазахстан» продолжит реализацию крупных производственных проектов и через миллионные целевые инвестиции в значимые социальные проекты внесет важный вклад в укрепление социально-экономической стабильности регионов.

THE RESULTS OF THE PAST YEAR

Summing up 2011 we can note with confidence PetroKazakhstan's high rates and leading position in the country's oil and gas industry.

EXPLORATION AND PRODUCTION

One of the most important achievements of 2011 was the industrial development of East Kumkol oil field, and renewed exploration of reserves in East Karabulak and Tuzkol fields, which allowed to ensure a significant increase in oil reserves.

In 2011, PetroKazakhstan Inc. produced 5.9 million tons of oil, including its 50% share in Kazgermunai JV and Turgay Petroleum JV. This includes 3.2 million tons by PKKR and Kolzhan, which is 180,000 tonnes more than in 2010, 1.25 million tons by Turgai Petroleum, and 1.5 million tons by KazGerMunai. Production increase was acquired mainly due to development of such recent oil fields as Arys-kum, East Kumkol, Tuzkol, Kolzhan, and Karabulak.

In 2011, 95 new wells, including 63 producing and 32 exploration were commissioned. 3D seismic in the volume of 150 sq.m was acquired for the license 951-D, and 300 sq.m – for the territory 1057.

PKKR develops 16 fields and blocks, 11 of which are production fields (average daily production is about 8,318 tons). The total reserves of oil and gas condensate by the year-end was 34.6 million tons. In 2011, PetroKazakhstan share remained at 4% of the total volume of the oil produced in Kazakhstan.

REFINING

In 2011, the annual plan for oil refining and production of oil products was outdone at 107%. Thus last year the volume of crude oil refined at PetroKazakhstan Oil Products Refinery was 4.6 million tons at the annual plan of 4.3 million tons. Increase of refining volumes became possible through the resources of PetroKazakhstan Kumkol Resources and Kolzhan LLP.

In 2011, a record index of production of high-octane gasoline was reached (63% of the total volume of gasoline produced), and 91,000 tons more of high-octane gasoline brands were produced in comparison with 2010. Oil refining increased by 28,000 tons compared to last year. The Refinery increased its production of winter diesel, fuel oil and high-octane gasoline brands.

During 2011 an extensive work to improve the quality of products was carried out by the Refinery specialists. The company continues to prepare for implementation of the Refinery modernization program, which provides for the construction of 7 new process units and the reconstruction of 3 existing units. To recap, the objective of the modernization program is transition to the production of the petroleum products compliant with the Euro 4 and Euro 5 standards starting from 2016; bringing the Refinery capacity to the designed level of 6 million tons per year; and increasing of the refining depth and output volume of light petroleum products.

MARKETING AND TRANSPORTATION

PetroKazakhstan always fulfills its obligations to supply fuel to consumers even in the conditions of constantly changing of oil market. Within the framework of stabilizing the POL (petroleum, oil and lubricant) market in the Republic of Kazakhstan and maintaining the status of socially responsible company, a supply of 341,000 tons of oil products (diesel, gasoline, mazut, jet fuel) has been provided under social programs.

In 2011, the work continued on minimization of transportation costs through routes regulation, and purchase

and sale contracts. As a result, efficiency of utilization and turnover of its own fleet has increased, time of goods delivery has significantly reduced, uncoupling of loaded wagons on the route has decreased and the most important achievement is 100% fulfillment of orders of the shippers while providing transportation services by PetroKazakhstan owned rail tanks fleet. All this contributed to reduction of the prime cost of products and increase of the competitive ability of products sold. In comparison with last year, in 2011, transportation scope from PKTH resources to the domestic market has increased by 9.6% and the average delivery time to the Batumi station and return of rail tank cars back reduced to 20 days.

In 2011 the company successfully completed a depot repair of 1,245 railroad tank cars. As a result, it reduced the number of days the railroad tank cars locate in non-operating park by 15% compared to the previous year. Also, thanks to the efforts of the MIT Group, procedure of registration of railroad tank cars was simplified that streamlined the process of execution of shipping documents by 70%, and therefore reduced the costs associated with downtime of railroad tank cars on station tracks by 30%. The rolling stock of the company in 2011 amounted to 2,240 units of railroad tank cars.

Thanks to the established tank cars turnover system the company achieved decrease of transportation cost and retained its position as one of the leading shipping companies in Kazakhstan.

HSE

Last year a number of business units (PKOP, PKOSI and PKTH) have successfully passed the certifying audit of compliance of the HSE management system with the international standards ISO 14001 and OHSAS 18001. Work on implementation of these standards at PKKR has been launched already. Also, in order to assist every company employee in execution of his/her duties in a secure manner, the company has developed and released the HSE Guide. Registers of identified hazardous and harmful industrial factors are kept and regularly updated, risk assessment is conducted regularly at all the objects of the company. The entire staff engaged in hazardous industrial facilities

receives regular mandatory training and is tested for knowledge of safety and labor protection rules. Only in 2011, over 2000 people underwent training and were tested on the knowledge obtained.

In general, all industrial safety standards accepted at PetroKazakhstan have been met and work effectively.

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY

All the commitments on social responsibility undertaken in 2011 were met fully and on time. Implementation of charitable and sponsorship programs were in progress throughout the year. In addition to traditional sponsorship projects and support of mentee organizations, in 2011 PKOP and PKKR signed Memorandum of Cooperation with the Akimats of South-Kazakhstani and Kyzylorda Oblasts. PKOP and PKKR allocated 1 million and 2.5 million dollars respectively for implementation of social projects in the framework of the Memoranda signed.

In September 2011 the company celebrated the 25th anniversary of the beginning of industrial development of Kumkol oil field. As part of the celebrations, the anniversary photo-album «Kumkol - a Quarter of a Century» was issued and also the documentary «Black Gold of Kumkol» was prepared. On the occasion of the anniversary the company acquired medical equipment for the amount of 150,000 dollars for Kyzylorda children's regional hospital. Also on the initiative of the company and with its financial support, a national exhibition of paintings was held in the new building of the Kyzylorda Central Library.

In 2011, the amount of tax revenue to the national budget from PetroKazakhstan group of companies (including 50% shares in Kazgermunai and Turgai-Petroulem) exceeded 263 billion tenge.

AWARDS AND ACHIEVEMENTS

The above-mentioned indicators confirm the correctness of the intended management and industrial strategy of the company. Successful production results ensure PetroKazakhstan an estimable place among the leading oil and gas companies of the country. Today, our company is in the list of five largest oil companies of the country.

In 2011 the company was recognized as the best in the category 'Sustainable Social Position' in Ar-Namys competition, which was established and held by KazEnergy Association for the first time. This nomination was conferred to the energy

Компания үздіктері жоғары марапатталды / Награждены лучшие сотрудники компании
Best employees received high awards

companies, which during their work were able to demonstrate a stable position and a systematic approach in the sphere of corporate social responsibility.

In 2011, in the competition on corporate social responsibility - PetroKazakhstan Oil Products, company refining division, received the award of the President of the Republic of Kazakhstan Nursultan Nazarbayev in the category 'Contribution to the Ecology'. The company was conferred with Golden Paryz Award. This is the second award of PKI in this competition. Prior to that, in 2008, a silver award was conferred to PetroKazakhstan Kumkol Resources, the company production division, in the nomination 'Best Socially Responsible Enterprise'.

In 2011, in the ranking of the 100 largest companies of Kazakhstan (Expert Kazakhstan RA) our company took the 4th place, which is one position higher than the rating of the previous year. In 2011, PetroKazakhstan was also included in the rating of Kazakhstan companies with the best reputation (Exclusive Magazine) and in the top 500 largest companies of Kazakhstan (National Business Magazine).

On the occasion of the 20th anniversary of the Independence of Kazakhstan a number of company best employees were awarded with the Jubilee Medal '20 Years of Independence of Kazakhstan': Chen Dayou, U.I.Markhabayev, M.O.Besbayev, A.A.Kuandykova, A.A. Karibayev, B.B.Baetov, T.E.Bimuhambetov, S.Salimbayev, B.I.Issengaliyev, A.A.Abenov; with Order Kurmet: Fang Jiazhong; with KazMunaiGaz certificate of honor: E.K.Shagvaleyev, I.Z.Karabetskaya; with KazEnergy anniversary medal: Wang

Lijun; with KazEnergy certificate of honor: N.I.Zhigunov, M.B.Myrkhaidarov, A.A.Zhaksybaev, B.Abubakirov; S.Yersultanov; with KazEnergy letter of gratitude: V.N.Kovalenko, K.T.Moldabekov, M.S.Momynov; with the Ministry of Oil and Gas certificate of honor: A.A.Zhaksybaev. All these awards are the evidence of the fact that professionalism of our employees is acknowledged beyond the company.

On December 5, 2011 a meeting of the Board of Directors of PetroKazakhstan Inc. was held. At the meeting, the business plan for 2012 was discussed. The business plan provides for maintenance of production rate, increase of new reserves, endurance of the economic viability of capital projects and their timely accomplishment, reaching of zero rate of accidents with fatal outcome, accidents with severe consequences, and serious environmental incidents, and reduction of the total number of accidents in HSE among PetroKazakhstan employees and contractors to the levels comparable to world average indicators in the related field or exceeding them, and continuation of the work on cost optimization.

In 2012 it is planned to produce oil and gas condensate in the volume of 5.67 million tons, increase refinery output to 4.3 million tons with a significant increase in the yield of gasoline and diesel fuels that meet the Euro 2 standard. The PetroKazakhstan staff consisting of thousands of people will continue implementing major industrial projects, and through targeted investments of millions of tenge into significant social projects, continue making an important contribution to strengthening economic and social stability of the regions.

Біздің республикамыз шығарылатын көмірсутектердің ресурстары жалпы болжаммен 17 млрд. тоннаға бағаланатын, бұл өз кезегінде әлемдік қордың шамамен 3,3% құрайтын мұнай мен газға бай*. Бүгінде мұнай өндіруді белсенді дамытумен қатар, республикада үстеме бағамен өнім шығаратын мұнайөндеу мен мұнайхимияға ерекше назар аударылуда. Химия ғылымының докторы, профессор, ПҚОП-тағы кадрларды оқыту мен даярлау бөлімінің қызметкері Е.Қалдығөзовтың аналитикалық мақаласымен таныс болыңыздар.

Е.Қалдығөзов, ПҚОП КОМДБ координаторы / Е. Калдыгозов, координатор ООиПҚ, ПҚОП

Ye. Kaldygozov, Coordinator of HR Training and Development Team, PKOP

Дәлелденген мұнай қоры бойынша Қазақстан әлемнің жетекші 15 елінің қатарына кіреді. Сондай-ақ, барлау деректерін бағалауды есепке алып, олардың өсуіне негіз бар екенін айтуға болады. Тәуелсіздікті алғанан бергі 20 жылда мұнай шығару 3 еседен артық, ал газ 5 еседен артық өсті. Қазақстандық мұнай мен газдың бір бөлігі экспортқа шығарылады, ал қалған бөлігі зауыттарда өңделеді. Бүгінде республикада 3 мұнай өндеу және 4 газ өндеу зауыттары, көмірсутектерді өндеу бойынша 10-ға жуық мини-зауыт жұмыс істейді. Қазақстанда соңғы жылдары мұнай өндеудің нақты көлемі жылына 12-13 млн. тонна белгісінде тұрды. Батыс Қазақстаннан Батыс Қытайға қарай тартылған қолданыстағы жаңа мұнай құбыры мемлекеттің ішінде мұнайды үлестіру мәселесін шешіп, мемлекеттің батыс мұнай шығару аймақтарын Павлодар мен Шымкенттегі ірі МӨЗ байланыстыруға мүмкіндік берді.

Біздің мемлекетіміздің мұнай өндеу саласындағы негізгі ағымды міндеті – Қазақстанның жоғары сапалы мұнай өнімдеріндегі қажеттілігін қамтамасыздандыру. Біздің МӨЗ шикізатпен барынша жүктеуді қамтамасыздандыру қажеттілігінен басқа, мұнайды өндеу тереңдігін 85-90%-ға дейін көбейту қажет. Осы мәселенің өзектілігін ескере отырып, Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың жыл сайынғы халыққа Жолдауының бірінде мемлекеттің мұнай өнімдерінің барлық спектрі бойынша қажеттілігін қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін 2014 жылы барлық үш МӨЗ қайта жаңғыртылатыны туралы айтқан болатын.

Бүгінде, өндірілетін көмірсутектердің үлкен көлеміне қарамастан, Қазақстанда жоғары үстемелі құны бар өнімді алумен, осы шикізатты терең өндеудің толық технологиялық циклі жоқ. Кеңес дәуірінде салынған

МӨЗ терең мұнай өндеуді және жоғары сапалы өнімдердің кең спектрін шығаруды жүзеге асыру үшін қажетті технологиялық үдерістерге ие емес. Осы жағдайды өзгерту үшін отандық зауыттарда қайта жаңғырту және жаңарту бойынша шаралар жоспарланған. МӨЗ жаңарту және мұнай-химия өндірістерін құру бойынша инвестициялық жобалар ҚР Үдемелі индустриялық-инновациялық дамыту жөніндегі 2010-2014 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасына және Қазақстанның 2010-2014 жылдарға арналған «Индустриалдау картасына» енгізілген.

Осылайша, Шымкент МӨЗ-да жеңіл бензин фракцияларын изомериялау бойынша қондырғылардың құрылысы, мазутты кешенді терең өндеу бойынша үдерістерді аяқтау, сонымен қатар орташа дистиллятты фракциялардың бар гидрокатализаторлық үдерістерін қайта жаңғырту басталды. Аталған жобаны жүзеге асыру Еуро-5 стандартының мұнай өнімдерін, сапалы әуэ керосин, дизельдік, қазандық және пеш отындарын шығаруға бірден өтуге мүмкіндік беріп, қаражатты үнемдеуге септігін тигізеді.

Павлодар мұнай-химия зауытын жаңарту бағдарламасының аясында таяу жылдары технологиялық қондырғылардың қолданыстағыларын қайта жаңғырту және жаңаларын салу қамтылады. Әсіресе, катализаторды (CCR) үздіксіз регенерациялаумен риформингтің жаңа қондырғысын, сонымен қатар кең бензин фракцияларын гидротазарту жаңа қондырғысын салу мүмкіндігі қаралуда. ПМХЗ дамыту жөніндегі 2010-2014 жылдарға арналған бағдарламасын жүзеге асыруға инвестицияның жобаланатын сомасы - 865 млн. доллар,

жобаны Епі итальян компаниясы қаржыландырады.

Атырау МӨЗ-да АМӨЗ қайта жаңғыртудың қорытынды кезеңіне айналатын және мұнай өңдеу тереңдігін 85%-ға дейін көбейтуге, сонымен қатар Еуро-4 және Еуро-5 талаптарына сәйкес келетін мотор отындарын өндіруге және қошқыл мұнай өнімдерін өңдеуге мүмкіндік беретін мұнайды терең өңдеу кешенінің құрылысы жоспарлануда. Жоспарланатын жыл сайынғы өңдеу көлемі - 2,4 млн. тонна шикізат (мазут, вакуумдық газойль), жобаның құны - 1,7 млрд. АҚШ доллары. 2016 жылы АМӨЗ Қазақстандағы Еуро-5 стандартының мұнай өнімдерін өндіретін алғашқылардың бірі болуы әбден ықтимал.

Бүгінде Қазақстанның Мұнай және газ министрлігі және «ҚазМұнайГаз» компаниясы Еуро-5 стандартындағы отынды 2016 жылға қарай шығару үшін отандық МӨЗ және басқа да

зауыттардың жаңарту бойынша ұсыныстарын дайындауда. Мұнай өңдеу экологиясының мәселелері бойынша халықаралық сарапшылардың бірқатары осы мерзімге Қазақстанда Еуро-5 енгізу бойынша нақты мүмкіншілік бар деп санайды.

Мұнайхимиясына қатысты айтар болсақ, республикада бірқатар жобалар бастау алды. Осылайша, 2012 жылдың аяғында Ақтау битум зауытының құрылысы аяқталады. Атырау облысында негізгі мұнай-химия өнімдері - этилен, полиэтилен және полипропиленді өндіретін біріктірілген газ-химия кешенін құру бойынша жоба жүзеге асырылады. Ал Атырау МӨЗ-да хош иісті көмірсутектерді өндіру кешенінің құрылысы басталды. Алынған бензол Ақтау мұнай-химия зауытында полистиролды өндіру үшін шикізат есебінде қолданылады.

Жалпы, қазақстандық МӨЗ жаңарту саласындағы инвестициялық

жобалардың бағдарламасы, сонымен қатар мұнай-химия өндірістерін құру халықаралық деңгейдегі мұнай және газды өңдеудің толық технологиялық сызбанұсқасын құруға мүмкіндік береді. Үлкен көлемді жоғары сапалы мұнай өнімдерін шығарудан басқа, Қазақстанда халықаралық нарықта сұранысқа ие үстемелі құны бар негізгі мұнай-химия өнімдерінің өндірісі жөнге салынады. Аталған мұнай-химия шикізаты үстемелі құны бар мұнай-химия өнімдерінің кеңейтілген спектрін (құрылыс, қаптау және орайтын материалдар, өнеркәсіптік және тұрмыстық қолданыстағы тауарлар және т.б.) әрі қарай өндіру үшін қолданылатын болады. Жаңа технологияларды енгізу нәтижесінде қоршаған ортаға жағымсыз әсерлері азаятыны да аса маңызды.

*ҚР Премьер-министрінің сайтындағы ақпаратқа сәйкес

Наша республика богата нефтью и газом – общие прогнозные извлекаемые ресурсы углеводородов оцениваются в 17 млрд. тонн, что составляет примерно 3,3% мировых запасов*. Сегодня, помимо активного развития нефтедобычи, в республике уделяется внимание нефтепереработке и нефтехимии, как секторам, выпускающим продукцию с повышенной добавленной стоимостью. Предлагаем аналитическую статью, подготовленную нашим сотрудником – профессором и доктором химических наук Е. Калдыгозовым, занимающим должность координатора ОО и ПК ТОО «ПКОП».

По подтвержденным запасам нефти Казахстан входит в число 15 ведущих стран мира, и есть основания рассчитывать на их увеличение с учетом оценки разведочных данных. За 20 лет независимости добыча нефти увеличилась более чем в 3 раза, газа – более чем в 5 раз. Часть казахстанской нефти и газа уходит на экспорт, а часть перерабатывается на заводах. Сегодня в республике действуют 3 нефтеперерабатывающих, 4 газоперерабатывающих завода и около 10 мини-заводов по переработке углеводородов. Фактический объем нефтепереработки в Казахстане за последние годы находился на отметке 12-13 млн. тонн в год. Новый действующий нефтепровод из Западного Казахстана в Западный Китай позволил связать западные нефтедобывающие регионы страны с крупнейшими НПЗ в Павлодаре и Шымкенте, решая проблему распределения нефти внутри страны.

Одна из основных текущих задач нефтеперерабатывающей отрасли нашей страны – обеспечение потребности Казахстана высококачественными нефтепродуктами. Помимо необходимости обеспечения максимальной загрузки наших НПЗ сырьем нужно увеличить и саму глубину переработки нефти до 85-90%. Учитывая актуальность этой проблемы, в одном из ежегодных Посланий народу Президент Казахстана Н.А.Назарбаев отметил, что к 2014 году будут реконструированы все три НПЗ, что позволит обеспечивать внутреннюю потребность страны по всему спектру нефтепродуктов.

Сегодня, несмотря на большие объемы добычи углеводородов, в Казахстане отсутствует полный технологический цикл глубокой переработки этого сырья с получением продукции с высокой добавленной стоимостью. Построенные еще в советское время НПЗ не обладают необходимыми технологическими процессами для осуществления глубокой переработки нефти и выпуска широкого спектра высококачественных продуктов. Для изменения этой ситуации на отечественных заводах запланированы мероприятия по реконструкции и модернизации. Инвестицион-

ные проекты модернизации НПЗ и создания нефтехимических производств включены в Государственную программу по форсированному индустриально-инновационному развитию РК на 2010-2014 годы и «Карту индустриализации Казахстана» на 2010-2014 годы.

Так, на Шымкентском НПЗ предусмотрены строительство установок по изомеризации легких бензиновых фракций, завершение процессов по комплексной глубокой переработке мазута, а также реконструкция существующих гидрокаталитических процессов среднестильных фракций. Реализация данного проекта позволит сэкономить средства, дав возможность сразу перейти к выпуску нефтепродуктов стандарта ЕВРО-5, качественного авиакеросина, дизельного, котельного и печного топлива.

В рамках программы модернизации Павлодарского нефтехимического завода в ближайшие годы предусматривается реконструкция существующих и строительство новых технологических установок. В частности, рассматривается возможность строительства новой установки риформинга с непрерывной регенерацией катализатора (ССР), а также новой установки гидроочистки широкой бензиновой фракции. Планируемая сумма инвестиций на реализацию программы развития ПНХЗ на 2010-2014 годы – 865 млн. долларов, финансирование проекта будет осуществлено итальянской компанией Eni.

На Атырауском НПЗ планируется строительство комплекса глубокой переработки нефти, который станет завершающим этапом реконструкции АНПЗ и позволит увеличить глубину нефтепереработки до 85%, а также производить моторные топлива, соответствующие требованиям ЕВРО-4 и ЕВРО-5, и перерабатывать темные нефтепродукты. Планируемый ежегодный объем переработки – 2,4 млн. тонн сырья (мазут, вакуумный газойль), стоимость проекта – 1,7 млрд. долларов США. В 2016 году АНПЗ, возможно, одним из первых в Казахстане станет производить нефтепродукты стандарта ЕВРО-5.

Сегодня Министерство нефти и газа Казахстана и компания «КазМунайГаз» готовят свои предложения по модернизации отечественных НПЗ для выпуска топлива стандарта ЕВРО-5 уже к 2016 году и на других заводах. Ряд международных экспертов по вопросам экологии нефтепереработки считает, что существует реальная возможность по внедрению ЕВРО-5 в Казахстане к этому сроку.

Что же касается нефтехимии, то в республике уже дан старт ряду проектов. Так, в конце 2012 года завершится строительство Актауского битумного завода. В Атырауской области реализуется проект по созданию интегрированного газохимического комплекса, который будет производить базовую продукцию нефтехимии – этилен, полиэтилен и полипропилен. А на Атырауском НПЗ начато строительство комплекса по производству ароматических углеводородов, где полученный бензол будет служить сырьем для производства полистирола на Актауском нефтехимическом заводе.

В целом комплексная программа инвестиционных проектов в сфере модернизации казахстанских НПЗ, а также создания нефтехимических производств позволит создать полную технологическую схему переработки нефти и газа международного уровня. Помимо выпуска большего количества высококачественных нефтепродуктов в Казахстане будет налажено производство базовой нефтехимической продукции с добавленной стоимостью, востребованной на международном рынке. Данное нефтехимическое сырье будет использоваться для последующего производства расширенного спектра нефтехимической продукции с высокой добавленной стоимостью (строительные, облицовочные и упаковочные материалы, товары промышленные и бытового назначения и т.д.). Что немаловажно, в результате внедрения новых технологий уменьшится негативное воздействие на окружающую среду.

*согл. информации с сайта Премьер-министра РК.

Our country is rich in oil and gas: total projected recoverable hydrocarbon resources are estimated at 17 billion tons which is approximately 3.3% of world resources*. Today, in addition to development of oil production, the government pays special attention to oil refining and oil chemistry sectors, producing added value goods. Below for your attention is the article by our employee –Ye. Kaldygozov, Professor and Doctor of Chemistry, Coordinator of HR Training and Development Team at PKOP.

Kazakhstan is among 15 leading countries of the world with the most proven oil reserves, and we have all the reason to hope for an increase based on the exploration data. Within the period of 20 years of independence, oil and gas production increased by more than 3 and 5 times respectively. A part of the Kazakh oil and gas is exported and a part is refined. Today there are 3 oil and 4 gas refineries and about 10 mini hydrocarbon refineries operating in the country. The actual output volume of oil refining in Kazakhstan in recent years amounted to 12-13 million tons per year. The new operating oil pipeline from West Kazakhstan to Western China linked the western oil-producing regions of the country with the largest refineries in Pavlodar and Shymkent, solving the problem of oil distribution within the country.

Currently, one of the major tasks of the country's oil refining industry is to meet the needs of Kazakhstan in high-quality petroleum products. In addition to the need to provide our refineries with maximum loading of raw material, it is necessary to increase the depth of oil refining up to 85-90%. Considering the urgent character of this problem, the President of Kazakhstan Nursultan Nazarbayev noted in one of his annual addresses to the people that all three refineries would be reconstructed by 2014, which will allow meeting the domestic needs of the entire spectrum of oil products.

Today, despite the large volumes of hydrocarbons production, Kazakhstan does not have a complete technological cycle of deep refining of these raw materials to produce products with high added value. The refineries built during the Soviet era do not have the necessary technological processes for deep oil refining and production of a wide range of high quality products. In order to change this situation at domestic refineries, their reconstruction and modernization is planned. Investment projects aimed at modernization of the refineries and creation of petrochemical factories are included in the State Program for Accelerated Industrial Innovative Development of the Republic of Kazakhstan for 2010-2014 and the Kazakhstan Industrialization Map for 2010-2014.

Hereby, the Shymkent Refinery provides for construction of facilities for isomerization of light gasoline fractions, completion of the processes of complex deep mazut refining, as well as reconstruction of existing processes of hydrocatalytic middle-distillate fractions. The implementation of this project will allow saving funds by making it possible to go directly to the production of the EURO 5 standard petroleum, high-quality jet fuel, diesel, boiler and furnace fuel.

As a part of the modernization program of the Pavlodar Petrochemical Plant, reconstruction of existing and construction of new facilities is planned in the near future, in particular, building a new reforming unit with continuous catalyst regeneration (CCR), as well as a new hydrotreating unit of wide gasoline fraction. The planned amount of investments into the Pavlodar Petrochemical Refinery development program for 2010-2014 is 865 million dollars; the project will be funded by the Italian company Eni.

Construction of a deep oil refining complex is planned at the Atyrau refinery; it will be the final stage of reconstruction of the refinery and will increase the depth of oil refining up to 85%. Refining of dark oil products, as well as production of motor fuels, conforming to the EURO 4 and EURO 5 requirements is also planned at the refinery. The projected annual refining volume is 2.4 million tons of raw materials

(mazut, vacuum gas oil), and the cost of the project will be 1.7 billion U.S. dollars. In 2016, the Atyrau refinery, perhaps, will be one of the first in Kazakhstan to produce the EURO 5 standard petroleum products.

Currently the Ministry of Oil & Gas and KazMunaiGas are preparing their proposals for modernization of domestic refineries to launch production of EURO 5 standard fuel by 2016 at other refineries as well. A number of international experts on the ecology of oil refining believe that there is a real opportunity for the introduction of EURO 5 in Kazakhstan by that time.

Kazakhstan has already launched a number of projects related to petrochemical industry. Thus, in the end of 2012 construction of the Aktau Bitumen Plant will be completed. In Atyrau Oblast, a project is under way, aimed at developing a gas chemical complex, which will produce the basic petrochemical products such as ethylene, polyethylene, and polypropylene. At the Atyrau Refinery, construction of the complex for production of aromatic hydrocarbons has been launched, where the resulting benzene will be used as a raw material for production of polystyrol at the Aktau Petrochemical Plant.

The comprehensive program of investment projects aimed at modernization of Kazakhstan's oil refineries and creation of petrochemical plants will provide for a complete process layout of world standard oil and gas refining. As a result, Kazakhstan will produce higher quantity of high quality oil products, as well as basic petrochemical products with added value that are in high demand on the international market. This petrochemical raw material will be used for subsequent production of extended spectrum of petrochemical products with high added value (i.e. construction, lining and packing materials, industrial goods and goods for domestic purposes, etc.). Importantly, the introduction of new technologies will reduce the negative impact on the environment.

*According to the information from the website of the Prime Minister of the Republic of Kazakhstan

ТАҢ ҚАЛАРЛЫҚ ДАМУ ТАРИХЫ БАР ҚЫТАЙДЫҢ МӨЗ

Қытай өзінің әсерлі экономикалық өрлеуімен, өнеркәсібін дамытудың және жаңа технологияларды ендірудің ерекше қарқындылығымен, ғылыми зерттеулерге жұмсалған елеулі инвестицияларымен әлемді таңдандырып отыр. Осындай қайран қалдырарлық құбылыстың бірі әлемдік мұнай өңдеу саласындағы керемет даму тарихы бар мұнай өңдеу өнеркәсібі болып табылады.

Dalian Petrochemical – CNPC компаниясының ең ірі кәсіпорны / Dalian Petrochemical – крупнейшее предприятие компании CNPC / Dalian Petrochemical – the largest CNPC enterprise

Небәрі елу жыл бұрын осы жұмысты бастаған Қытай бүгінде АҚШ-тан кейінгі орын ала отырып, әлемдік ең ірі мұнай өңдеуші мемлекеттердің бірі болып табылады. «Аспан асты» елінің қазіргі таңда да жаңа МӨЗ-ның ауқымды құрылысын жүзеге асырып жатқан әлемдегі саналуы мемлекеттердің қатарына кіруі де осының айғағы.

Sinorec және CNPC/Petrochina сияқты 2 компания, сәйкесінше 46% және 32% үлестерімен (2011 жылғы жағдай бойынша), Қытайдың мұнай өңдеу нарығының ең ірі ойыншылары болып табылады. CNPC/Petrochina зауыттары елдің орталығы - Қытайдың солтүстік-шығыс және солтүстік-батыс аймақтарында орналасқан. Sinorec компаниясының кәсіпорындары негізінен Қытайдың оңтүстік жағалық аймақтарында, Янцзы өзенінің орта және төменгі ағысының маңында және елдің солтүстік бөлігінде шоғырланған. Сондай-ақ, (бастапқыда халықаралық мұнай-газ жобалары үшін құрылған) CNOOC және Sinochem Corporation мұнай-химия компанияларына нарықтың 7%-дық үлесі тиесілі.

Қалған 15% мөлшеріндегі үлесті «жергілікті» немесе тәуелсіз МӨЗ алады. Жалпы мұнай өңдеу қуатының өсіміне қарамастан, нарықтың ұсақ ойыншыларының жабылуы немесе

оларды ірі мұнай өңдеу алыптарының меншігіне өтуінен Қытайдың МӨЗ саны уақыт өте келе қысқарғаны (олардың саны 500-ден асқан кездер де болған еді) туралы айта кеткен жөн. Осылайша, мысалы, 90-жылдардың аяғында Қытай Үкіметі сапасы төмен өнімдер өндірген 110 ұсақ зауыттарды жапты, ал шет аймақтарға немесе жергілікті үкіметтерге тиесілі болған ондаған шағын кәсіпорындар CNPC және Sinorec компанияларының меншігіне өтті.

Бүгінде Қытай нарығында 200-ге жуық зауыт жұмыс істейді, оның жартысын Sinorec, CNPC/Petrochina, CNOOC/Sinochem компанияларының иелігіндегі ірі МӨЗ құрайды. Ал қалғандары шағын тәуелсіз МӨЗ, алайда оларды шағын деп атауға да келмейді, себебі осы зауыттардың кейбіреулерінің қуаты күніне 300 000 баррель (кмб.), жылына 15 млн.тонна мұнайға жетеді.

Жалпы алғанда 1965 жылдан бері қытай МӨЗ қуаттары 45 еседен артық өсті. Тек 2011 жылдың өзінде қолданыстағы МӨЗ кеңейту және жаңаларын салу нәтижесінде барлық зауыттардың жалпы қуатына 360 000 кмб. қосылды (жылына шамамен 131 млн. баррель немесе 18 млн. тонна). 2012 жылы қытай МӨЗ қуаттары тағы

да 350 000 кмб. өседі деп болжануда. 2015 жылы, елдің кезекті 5 жылдық даму бағдарламасына сәйкес, кейбір МӨЗ-ның қуаттары 800 000 кмб. (қазіргі уақытта Қытайдың ең ірі МӨЗ-ның қуаты 460 000 кмб. құрайды), ал жалпы ұлттық санын 12 млн. кмб. жеткізіледі.

Қытайдың МӨЗ бірқатар ерекшеліктерге ие. Ең алдымен, бұл мұнайдың крекингі үшін едәуір қуаттар. Осылайша, мысалы, каталитикалық крекинг, гидрокрекинг, висбрекинг, кокстау және термальды крекингтің қосынды қуаттары МӨЗ-ның жалпы қуатының шамамен 50%-н құрайды. Бұл сан жапон зауыттарындағы арақатынастан екі есе асады, Азия-Тынық мұхиты аймағы бойынша көрсеткіштен айтарлықтай жоғары, ал АҚШ-тың зауыттарынан сәл ғана төмендеу. Әсіресе, кокстау (2011 ж. басында 1,3 млн. кмб.) және гидрокрекинг (1 млн. кмб.) бойынша қуат ауқымы өте жоғары.

90-жылдардың ортасынан бастап Қытай күкірттілігі жоғары мұнайды өңдеу бойынша өз қуаттарын едәуір ұлғайтты. Оман, Йемен, Абу-Дабидің бір бөлігі және Сауд Арабиясының Arab Extra Light таңбалы мұнайынан басқа, Таяу Шығыстың барлық мұнайының күкірттілігі жоғары болып табылады. Қытай МӨЗ-ның көпшілігі 90-жылдардың ортасына дейін осындай мұнайды өңдеу мүмкіндігіне ие емес еді. Таяу Шығыстан келетін мұнай импортының өсімі барысында (қазіргі таңда импорттың үлкен бөлігін құрайтын) осы бағытта МӨЗ жаңарту бойынша алғашқы қадамдар жасалған болатын.

Зауыттарда IT-технологияның енгізілуіне баса назар аударылды. МӨЗ-да мұнай өңдеу үдерістерін оңтайландыру үшін жабдықтау жүйесінің технологиясы, мұнай өңдеу зауытына қажетті негіздемелеу технологиясы, сақтандырма реттеу технологиясы сияқты технологиялар және мұнай өнімдерін араластырудағы

интербелсенді технологиялар қолданылады.

Қытайдың ең ірі зауыттары - Zhenhai Refining & Chemical Co. (Sinopec), Dalian Petrochemical (CNPC/Petrochina), Tianjin Company (Sinopec), Lanzhou Petrochemical (CNPC/Petrochina), Jinling Company (Sinopec), Maoming Company (Sinopec), Guangzhou Company (Sinopec), Gaoqiao Company (Sinopec), Huizhou Refinery (CNOOC), Fujian Refining and Petrochemical Company (Sinopec) және Qilu Company (Sinopec).

Sinopec Zhenhai Refining & Chemical Company - Sinopec

компаниясының бетке ұстар кәсіпорындарының бірі. Ол 1975 жылы құрылған Zhejiang МӨЗ-ның негізінде құрылған. Қазіргі таңда ол 460 000 кмб. қуатымен Қытайдың ең ірі МӨЗ бірі болып отыр. 2010 жылы Zhenhai дәстүрлі МӨЗ-нан ықпалдастырылған мұнай-химия зауытына жаңғыртылды. Кәсіпорынның мұнай-химия өнімдерінің түрлері бензиннің бірнеше маркасын, дизель, №3 авиациялық керосин, сұйылтылған газ, асфальт, бензол, этилен гликольді және т.б. қоса алғанда, 50 атаудан асады. Осылайша, мысалы, бензин, дизель және №3 авиациялық керосин АҚШ, Жапония, Үндістан, Корея, Сингапур, Тайвань мен Гонконгтың аймақтарына экспортталады.

Dalian Petrochemical - CNPC компаниясының 410 000 кмб. қуаттылығы бар ең ірі кәсіпорыны. Кәсіпорын Қытайдағы CNPC кен орындарында өндірілетін мұнайды, сонымен қатар Таяу Шығыстан келетін мұнайды өңдейді. Компанияның өнімдері бензин, дизель, сұйылтылған газ, жағармайлар, бензол, полипропилен, пенополистирол және т.б. тұрады. 2008 жылы зауыттың жаңартылуы және қуатының кеңейтілуі, сонымен қатар жаңа қондырғылардың құрылысы жүргізілді. Зауыттың қондырғылары заманауи автоматтандыру жүйелерімен жабдықталып, белгі беру және басқару жүйелерімен бақыланады. Компания Қытайдағы алғашқы бензинді араластырудың автоматты жүйесін (gasoline blending & movement automation system), мұнай және химия өнімдеріне арналған өндірістік атқарушы жүйесін (Manufacture Execution System) мақтан етеді. Dalian Petrochemical – бұл жағадағы кеме аялдайтын 6 орны бар және теңіз, жер бетіндегі көлік құрылыстарымен жақсы жабдықталған, 25 млн. текше тонна

Sinopec

Қытайдың Sinopec Ұлттық мұнай-химия корпорациясы 1983 жылы мұнай өңдеу саласын бақылау үшін құрылған. Компания Азиядағы ең ірі мұнай өңдеу саласына айналдыру мақсатында зауыттарды жаңарту бағдарламасын енгізген болатын. Қазіргі таңда, Қытай мұнай өңдеу нарығындағы ойыншылар санының өсуіне қарамастан, Sinopec МӨЗ-ның жартысынан көбісін бақылап, меншікті өңдеу қуатының көлемі бойынша әлемде екінші орынға ие. Sinopec шығаратын негізгі өнімдер мыналардан тұрады: бензин, керосин, дизель, пеш отыны, майлар, асфальт, мұнай парафині, кокс, күкірт, сұйылтылған газ, пропилен, полипропилен, бензол және т.б.

CNPC

Қытай Ұлттық Мұнай Корпорациясы 1988 жылы мемлекеттің өндіру секторын бақылау үшін құрылған және Қытайдың мұнай-газ өндіретін ең ірі компаниясы болып табылады. Бірақ, кейіннен компания мұнай өңдеу нарығында да белсенді жұмыс істей бастады. Бүгінгі күні CNPC компаниясының жылына 135 млн. тонна болатын жалпы қуаты 26 МӨЗ бар. Бензин, дизель, керосин, жағармайлар және басқалары сияқты мұнай өнімдерін өндіру көлемі Қытайдағы ішкі нарыққа жеткізілетін басқа да жалпы мұнай өнімдері көлемінің 40%-нан астамын құрайды.

жылдық өткізу қабілеті бар өнімдердің экспорты және транзиті бойынша CNPC ең ірі базаларының бірі болып саналады.

Tianjin Company – 15 мұнай өңдеу қондырғылары, 15 мұнай-химия қондырғылары және 9 химия қондырғыларынан тұратын ұлттық алып мұнай-химиялық кешен. Кешен импортталатын күкірттілігі жоғары мұнайдың 100%-н өңдейді. Өнімнің 279 атауы мұнай, мұнай-химия өнімдері және автокөлік отыны, керосин, әуе керосині, жеңіл дизель отыны, сұйылтылған газ, сольвент-нафту, бензол, этилен, полипропилен, этилен гликольді және т.б. қоса алғанда, химиялық талшықтар сияқты 3 санатқа бөлінеді. Ал Jingang бензині, жеңіл дизель және Tianxian полиэфирлік талшығы белгілі Tianxian сауда маркасына ие болды. Tianxian талшықтарына «Ұлттық өнімнің үлгісі» (National Standard Sample Products) атағы берілді.

Lanzhou Petrochemical – қуаты 280 000 кмб. құрайтын CNPC компаниясының кәсіпорыны. Lanzhou Petrochemical батыс Қытайдағы алғашқы ірі мұнай-химия кәсіпорны болып табылады. Өңделетін мұнайдың негізгі бөлігі Xinjiang ауданының жақын жердегі кен орындарында шығарылады. Зауыттың бензин, дизель және жағармайларға арналған 70-тен аса пайдаланылма-

лы қондырғылары бар. Этилен және синтетикалық аммиак сияқты осындай негізгі мұнай-химия өнімдерімен қатар, компания синтетикалық шайырлар, синтетикалық каучук, полипропилен және т.б. қоса алғанда, мұнай-химия өнімдерінің шамамен 400 атауын шығарады.

Jinling Company – қуаты 270 000 кмб. құрайтын Sinopec компаниясының 50 жылдық тарихы бар кәсіпорыны. Зауыт Янцзы өзеніндегі ең ірі порттардың біріне жақын орналасқан. Зауыт заманауи экологиялық мұнай-химиялық қондырғыларға, сонымен қатар Янцзы өзенінің бойында мұнай және мұнай өнімдерін сақтау және тасымалдау бойынша ең ірі базаға ие. Зауыттың өнімдері мұнай өнімдерінен, полипропилен шайырынан, катализатордан, өнеркәсіптік күкірттен, триметил-бензолдан, сұйық азоттан және т.б. тұрады.

Қытай әлі де әлемнің ең қарқынды, жылдам өсуші нарығының бірі болып қалуда. Бүгінде мұнай өнімдерінің экспорты туралы келіссөздердің жүргізіліп жатқанына қарамастан, жалғасып отырған өнеркәсіп дамуының жоғары қарқындылығы ресурстарды қажет ететін ішкі нарығына Қытайдың МӨЗ өзінің ең жақсы тұтынушысы ретінде қарайды.

НПЗ КИТАЯ – ВПЕЧАТЛЯЮЩАЯ ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ

Китай не перестает поражать мир – впечатляющий экономический рост, невероятные темпы развития промышленности и внедрения новых технологий, серьезные инвестиции в научные исследования. Предметом восхищения является и нефтеперерабатывающая промышленность, история развития которой – действительно одна из самых потрясающих в мировой нефтепереработке.

Начав каких-то пятьдесят лет назад, сегодня Китай является одной из крупнейших мировых нефтеперерабатывающих держав, занимая второе место после США. Примечателен и тот факт, что «Поднебесная» - это одна из немногих стран в мире, где и в настоящее время осуществляется масштабное строительство новых НПЗ.

Крупнейшими игроками китайского рынка нефтепереработки являются 2 компании - Sinopec и CNPC/Petrochina с долями в 46% и 32%, соответственно (по состоянию на 2011 год). Заводы CNPC/Petrochina находятся в центре страны - в северо-восточных и северо-западных регионах Китая. Предприятия компании Sinopec преимущественно расположены в южных прибрежных регионах Китая, в районах среднего и нижнего течения реки Янцзы и на севере страны. Еще 7% доли рынка принадлежит компаниям CNOOC (которая изначально создавалась для международных нефтегазовых проектов) и нефтехимической Sinochem Corporation.

Остаток доли в размере 15% суммарно занимают так называемые «местные» или независимые НПЗ. Нужно отметить, что, несмотря на общий рост нефтеперерабатывающих мощностей, с течением времени в Китае произошло уменьшение

количества НПЗ (а были периоды, когда их число превышало 500), когда мелкие игроки рынка были закрыты или поглощены нефтеперерабатывающими гигантами. Так, например, в конце 90-х Правительство Китая закрыло 110 мелких заводов, которые производили низкокачественные продукты, а десятки других небольших предприятий, которые принадлежали провинциям или местным правительствам, были поглощены CNPC и Sinopec.

Сегодня на рынке Китая функционирует порядка 200 заводов, около половины из них – крупные НПЗ, которыми владеют Sinopec, CNPC/Petrochina, CNOOC/Sinochem. Остальные – это небольшие независимые НПЗ, хотя назвать небольшими многие из них никак нельзя: например, мощности некоторых таких заводов достигают 300 000 баррелей нефти в день (бнд.) или 15 млн. тонн в год.

В целом же мощности китайских НПЗ с 1965 года выросли более чем в 45 раз. Только в 2011 году в результате расширения действующих НПЗ и строительства новых, к общей мощности переработки всех заводов было добавлено 360 000 бнд. (порядка 131 млн. баррелей или 18 млн. тонн в год). В 2012 году мощности китайских НПЗ вырастут еще на 350 000 бнд. К 2015 году, согласно очередному 5-тилет-

нему плану развития страны, мощности некоторых НПЗ будут доведены до отметки в 800 000 бнд. (в настоящий момент мощность переработки самого крупного НПЗ Китая составляет 460 000 бнд.), а общая национальная цифра достигнет отметки в 12 млн. бнд.

НПЗ Китая обладают рядом особенностей. Прежде всего, это значительные мощности для крекинга нефти. Так, например, суммарные мощности каталитического крекинга, гидрокрекинга, висбрекинга, коксования и термального крекинга к общей мощности НПЗ составляют почти 50%. Это цифра в два раза превышает соотношение на японских заводах, значительно выше показателя по Азиатско-тихоокеанскому региону и всего немного ниже, чем на заводах США. В особенности велики мощности по коксованию (1,3 млн. бнд в начале 2011) и гидрокрекингу (1 млн. бнд).

Начиная с середины 90-х, Китай значительно увеличил свои мощности по переработке высокосернистой нефти. За исключением нефти из Омана, Йемена, части Абу-Даби и марки Arab Extra Light из Саудовской Аравии, вся нефть с Ближнего Востока является высокосернистой. А большинство китайских НПЗ до середины 90-х были неспособны перерабатывать такую нефть. В ожидании растущего импорта нефти с Ближнего Востока (которая сегодня составляет большую часть импорта) и были предприняты шаги по модернизации НПЗ в этом направлении.

На заводах уделяется большое внимание внедрению IT-технологий. Для оптимизации процессов переработки нефти на НПЗ используются такие технологии как: технология системы снабжения, технология настольной симуляции нефтеперерабатывающего завода, технология упреждающего регулирования и интерактивная технология смешивания нефтепродуктов.

Крупнейшие заводы Китая - Zhenhai Refining & Chemical Co. (Sinopec), Dalian Petrochemical (CNPC/Petrochina),

Tianjin Company (Sinopec), Lanzhou Petrochemical (CNPC/Petrochina), Jinling Company (Sinopec), Maoming Company (Sinopec), Guangzhou Company (Sinopec), Gaoqiao Company (Sinopec), Huizhou Refinery (CNOOC), Fujian Refining and Petrochemical Company (Sinopec) и Qilu Company (Sinopec).

Sinopec Zhenhai Refining & Chemical Company - одно из флагманских предприятий компании Sinopec. Оно было образовано на основе НПЗ Zhejiang, созданного еще в 1975 году. Сегодня это крупнейший НПЗ Китая с мощностью переработки в 460 000 бнд. В 2010 году Zhenhai трансформировалось из традиционного НПЗ в интегрированный нефтехимический завод. Количество нефте- и химических видов продукции предприятия превышает 50 наименований, включая бензин нескольких марок, дизель, авиационный керосин №3, сжиженный газ, асфальт, бензол, этилен гликоль и другие. Так, например, бензин, дизель и авиационный керосин №3 экспортируются в США, Японию, Индию, Корею, Сингапур, регионы Тайваня и Гонгконга.

Dalian Petrochemical - крупнейшее предприятие компании CNPC мощностью переработки в 410 000 бнд. Предприятие перерабатывает нефть, добываемую на месторождениях CNPC в Китае, а также нефть с Ближнего Востока. Продукты компании включают бензин, дизель, сжиженный газ, смазочные масла, бензол, полипропилен, пенополистирол и другие. В 2008 году была произведена модернизация и расширение мощностей завода, а также строительство новых установок. Установки завода оборудованы современными системами автоматизации, и контролируются системами индикации и управления. Компания гордится первой в Китае системой автоматизации смешивания бензина (gasoline blending & movement automation system) и производственной исполнительной системой (Manufacture Execution System) для нефтяных и химических продуктов. Dalian Petrochemical – это одна из крупнейших баз CNPC по экспорту и транзиту продукции с годовой пропускной способностью в 25 млн. куб тонн с 6 причалами и хорошо оборудованными морскими и наземными транспортными сооружениями.

Tianjin Company - национальный гигантский нефтехимический комплекс, состоящий из 15 установок переработки

Sinopec

Китайская Национальная Нефтехимическая Корпорация Sinopec была создана в 1983 году для контроля за нефтеперерабатывающей отраслью. Компания внедряла программу модернизации заводов с целью превращения отрасли нефтепереработки в крупнейшую в Азии. Сегодня, несмотря на увеличение количества игроков на китайском рынке нефтепереработки, Sinopec контролирует более половины НПЗ и занимает второе место в мире по размеру собственных перерабатывающих мощностей. Основные продукты, выпускаемые Sinopec, включают бензин, керосин, дизель, печное топливо, масла, асфальт, нефтяной парафин, кокс, серу, сжиженный газ, пропилен, полипропилен, бензол и другие.

CNPC

Китайская Национальная Нефтяная Корпорация была создана в 1988 году для контроля добывающего сектора страны и является крупнейшей нефтегазодобывающей компанией Китая. Но впоследствии компания стала активно работать и на рынке нефтепереработки. Сегодня у CNPC 26 НПЗ в стране с общей мощностью переработки в 135 млн. тонн в год. Объем выпуска нефтепродуктов, таких как бензин, дизель, керосин, смазочные масла и прочие, поставляемых на внутренний рынок, составляет более 40% от общего объема в Китае.

нефти, 15 нефтехимических установок и 9 химических установок. Комплекс перерабатывает 100% импортируемой нефти, и это высокосернистая нефть. 279 наименований продукции делятся на 3 категории - нефтяные, нефтехимические продукты и химические волокна, включая автомобильное топливо, керосин, авиакеросин, легкое дизельное топливо, сжиженный газ, сольвент-нафту, бензол, этилен, полипропилен, этилен гликоль и другие. А такие продукты как бензин Jingang, легкий дизель и полиэфирное волокно Tianxian получили известную торговую марку Tianxian. Волокнам Tianxian был присужден титул «Образец национального продукта».

Lanzhou Petrochemical - предприятие компании CNPC мощностью переработки в 280 000 бнд. Lanzhou Petrochemical является первым в западном Китае крупным нефтехимическим предприятием. Основная часть перерабатываемой нефти добывается на близлежащих месторождениях района Xinjiang. Завод имеет более 70 эксплуатационных установок для бензина, керосина, дизеля и смазочных масел. В дополнение к таким ключевым нефтехимическим продуктам, как этилен и синтетический ам-

миак, компания выпускает порядка 400 наименований нефтехимических продуктов, включая синтетические смолы, синтетический каучук, полипропилен и другие.

Jinling Company - предприятие компании Sinopec мощностью переработки в 270 000 бнд. с 50-тилетней историей. Завод примыкает к одному из крупнейших портов на реке Янцзы. Предприятие располагает современными экологичными нефтехимическими установками, а также крупнейшей вдоль реки Янцзы базой по хранению и транспортировке нефти и нефтепродуктов. Продукция завода включает нефтепродукты, полипропиленовую смолу, катализаторы, промышленную серу, триметил-бензолы, жидкий азот и другие.

Китай по-прежнему остается одним из быстрорастущих рынков мира. Продолжающиеся высокие темпы развития промышленности требуют ресурсов, и хотя сегодня ведутся разговоры об экспорте продукции нефтепереработки, китайские НПЗ все же рассматривают растущий внутренний рынок как своего лучшего потребителя.

CHINA'S OIL REFINERIES: ASTONISHING HISTORY OF DEVELOPMENT

China keeps amazing the world – impressive economic growth, incredible rate of industrial development and implementation of innovative technologies, and significant investments into scientific research. Oil refining industry is also worthy of admiration. Its history of development is really one of the most astonishing in the oil refining history.

China started developing its oil refining industry about 50 years ago and now it is one of the largest oil refining countries in the world, it ranks second after the USA. It's also noteworthy, that the Celestial Empire is one of a few countries in the world still continuing large-scale construction of new oil refineries.

Sinopec and CNPC/Petrochina are the key players in the China's oil refining market. Their shares are 46% and 32% accordingly (as of 2011). CNPC/Petrochina refineries are located in the center of the country - in the northeast and northwest regions of China. Sinopec's enterprises are located mostly in the southern near-shore regions of China, in the regions of the middle and lower reaches of Yangtze River and in the northern part of the country. CNOOC Company that was initially founded for international oil and gas projects and petrochemical Sinochem Corporation have 7% of market share combined.

The so-called «local» or independent oil refineries have the rest 15% of the market. There were times when China had more than 500 oil refineries. But despite the general growth of refining capacity the number of oil refineries in China gradually reduced when small companies were closed or swallowed up by oil refining giants. For example in the late 1990s the Chinese government closed 110 small refineries whose production was of low-quality and dozens of others that belonged to provinces or local governments were swallowed up by CNPC and Sinopec.

Nowadays there are about 200 refineries on the Chinese market and about half of them are large ones owned by Sinopec, CNPC/Petrochina and CNOOC/Sinochem. The rest are small independent refineries, though some of them hardly can be called small because the capacity of some of those refineries reaches 300,000 barrels of oil per day (15 million tons per year).

On the whole, China's refinery capacity increased more than 45 times since 1965. Only in 2011 the overall refinery capacity increased by 360,000 barrels of oil per day (about 131 million barrels or 18 million tons per year) as the result of the expansion of existing oil refineries and construction of new ones. In 2012 China's refinery capacity will grow another 350,000 barrels of oil per day. By 2015, according to another 5-year country development plan, the capacity of some oil refineries will be brought to a total of 800,000 barrels of oil per day (currently the capacity of the largest Chinese refinery is 460,000 barrels of oil per day), and the total national figure will reach 12 million barrels of oil per day.

China's refineries have a number of features. First of all, they have significant oil cracking capacities. For example, the total catalytic cracking, hydrocracking, visbreaking, coking and thermal cracking capacity is nearly 50% of the total refining capacity. This figure is twice the ratio of Japanese refineries, significantly higher than the rate in the Asia-Pacific region and just a bit lower than in the US refineries. Coking (1.3 million barrels per day in the beginning of 2011) and hydrocracking (1 million barrels per day) capacities are especially high.

Since the mid-1990s China has significantly increased its high-sulfur crude oil refining capacity. All Middle East oil is high in sulfur with the exception of oil from Oman, Yemen, part of the Abu Dhabi and Arab Extra Light oil from Saudi Arabia. But most of China's refineries were unable to process such oil until the mid-1990s. In anticipation of rising oil imports from the Middle East (which today makes up most of the imports) some steps have been taken to modernize the refineries in this direction.

Great attention is paid to the implementation of IT-technologies at the refineries. To optimize the processes of oil processing at the refineries the following technologies are used: supply chain management technology, desktop refinery simulation technology, advanced control technology and interactive oil blending technology.

The largest Chinese refineries are: Zhenhai Refining & Chemical Co. (Sinopec), Dalian Petrochemical (CNPC/Petrochina), Tianjin Company (Sinopec), Lanzhou Petrochemical (CNPC/Petrochina), Jinling Company (Sinopec), Maoming Company (Sinopec), Guangzhou Company (Sinopec), Gaoqiao Company (Sinopec), Huizhou Refinery (CNOOC), Fujian Refining and Petrochemical Company (Sinopec) and Qilu Company (Sinopec).

Sinopec Zhenhai Refining & Chemical Company is one of the flagship enterprises affiliated to Sinopec. Its predecessor was Zhejiang Refinery founded in 1975. Today it is the largest China's refinery with the capacity of 460,000 barrels of oil per day. In 2010 Zhenhai transformed from traditional refinery to integrated petrochemical plant. The plant produces more than 50 different types of oil and chemical products, including gasoline of different grades, diesel, jet fuel no.3, liquefied petroleum gas (LPG), road asphalt, benzene, ethylene glycol and others. For example, gasoline, jet fuel no.3 and diesel are exported to the USA, Japan, India, Korea, Singapore and regions of Taiwan and Hong Kong.

Dalian Petrochemical is the largest CNPC enterprise with the capacity of 410,000 barrels of oil per day. The enterprise processes the crude oil from CNPC oilfields in China as well as the Middle Eastern oil. The company's products include gasoline, diesel, LPG, lube oils, benzol, polypropylene, polystyrene foam and others. In 2008 the refinery's modernization and capacity expansion project was completed, new production facilities were built as well. The production facilities are equipped with state-of-the-art automated systems and are DCS-controlled. The company also boasts the first in China gasoline blending & movement automation system and Manufacture Execution System for oil and chemical products. Dalian Petrochemical is also one of

Sinopec

China Petroleum & Chemical Corporation Sinopec was established in 1983 in order to control the oil refining industry. The company implemented refinery modernization program to turn China's refining industry into the largest in Asia. Today, in spite of the increased number of players in the China's oil refining market, Sinopec corporation controls more than half of refineries and ranks the second in the world by its refining capacity. The main products produced by Sinopec include gasoline, kerosene, diesel, heating oil, petroleum oils, asphalt, oil paraffin, coke, sulfur, LPG, propylene, polypropylene, benzene and others.

CNPC

China National Petroleum Corporation was established in 1988 in order to control the country's oil production industry and is the largest oil and gas producer in China. But afterwards the company became active on the oil refining market as well. Today CNPC has 26 refineries in China with total capacity of 135 million tons per year. The output of oil products such as gasoline, diesel, kerosene, lube oils and other products supplied to the domestic market, make up more than 40% of the total output in China.

CNPC's major bases for export and transit shipment of petroleum products with annual throughout capacity of 25 million metric tons. It has 6 wharfs and well-established ocean shipping and land transportation facilities.

Tianjin Company is a very large national petrochemical complex comprised of 15 oil refining units, 15 chemical production units and 9 chemical fiber units. The complex processes 100% of imported high-sulfur crude oil. 279 product specifications are divided into 3 categories: oil refining, petrochemical and chemical fiber. They include gasoline, kerosene, jet fuel, light diesel fuel, LPG, solvent naphtha, benzene, ethylene, polypropylene, ethylene glycol and others. Such products as Jingang gasoline, light diesel fuel and polyester fiber Tianxian obtained a well-known trademark Tianxian. Tianxian fiber has been selected as National Standard Sample Product.

Lanzhou Petrochemical is a subsidiary of CNPC with the capacity of 280,000 barrels of oil per day. Lanzhou Petrochemical is the first large petrochemical enterprise in the western China. The bulk of the processed oil is extracted at the nearby Xinjiang oil fields. The refinery has over 70 production units

for gasoline, kerosene, diesel and lube oils. In addition to key petrochemical products such as ethylene and synthetic ammonia, the company produces about 400 specifications of petrochemical products, including synthetic resin, synthetic rubber, polypropylene and others.

Jinling Company is subsidiary to Sinopec with capacity of 270,000 barrel of oil per day and 50-year history. The refinery is adjacent to one of the largest harbors on the Yangtze River. The refinery has up-to-date environmentally friendly oil-refining units, as well as the largest crude and refined oil products storage and transportation base along the bank of Yangtze River. The refinery produces oil products, polypropylene resin, catalysts, industrial sulfur, trimethylbenzenes, liquid nitrogen and others.

China remains one of the fastest growing markets in the world. The continuing high rates of industrial development require resources. However, despite considerations to export the refined oil products, Chinese refineries still regard the growing domestic market as their best consumer.

КЕҢІНЕН ОЙЛАНЫП, НАҚТЫ ӘРЕКЕТ ЕТ

2011 жылдың маңызды оқиғаларының бірі ПҚОП компаниясының Қазақстан Республикасы Президентінің жоғары сыйлығымен – «Алтын Парыз-2011» марапатталуы болды. Аталған сыйлық ПҚОП компанияның экологияға қосқан үлесі үшін берілгендіктен, біз үшін маңызы зор. Бүгін біз тиімді қызметімен осы марапатты алуға септігін тигізген департамент – Еңбек, қауіпсіздік және экологияны қорғау департаменті туралы айтқымыз келіп отыр.

ПҚОП ЕҚЖӘК департаментінің ұжымы / Коллектив департаментта ОТБиЭ ПҚОП

Team of PKOP HSE Department

Экологиялық қауіпсіз өндіріске және тұрақты дамуға көшу республиканың ұзақ мерзімді даму стратегиясында көрініс табатын Қазақстан дамуының басым бағыттарының бірі болып табылады. Өнеркәсіптік және экологиялық қауіпсіздік мәселелері де «ПетроҚазақстан» өндірістік қызметінің өзектілерінің бірі болып табылады.

ПҚОП мұнай өңдеу зауытында еңбекті қорғау, өнеркәсіптік, өрт және экологиялық қауіпсіздік талаптарының сақталуын Еңбек, қауіпсіздік және экологияны қорғау (ЕҚЖӘК) департаменті қамтамасыз етеді. Департаменттің құрамына қауіпсіздік техникасы және еңбекті қорғау бөлімі, табиғатты қорғау бөлімі, көбікпен өрт сөндіру учаскесі, газдан құтқару жасағы, СКСТҚ және ӨК цехы, сонымен қатар өрт сөндіру бөлімі кіреді. Бүкіл Департамент жетістігінің негізі – Еңбекті қорғау жөніндегі Бас техникалық жетекші, Еңбек, қауіпсіздік және экологияны қорғау Департаментінің директоры

А.Ж. Ембердиев басшылығындағы ұжымның кәсіби және ұйымшыл еңбегі.

Қауіпсіздік техникасы және еңбекті қорғау бөлімі белгіленген мерзімдерде еңбек жағдайлары, әзірлеу бойынша өндірістік нысандардың тағылымдамалауын жүргізуді және еңбек жағдайларын қорғау және жақсарту бойынша номенклатуралық іс-шаралар өткізуді қамтамасыз етеді. Осындай жауапты жұмысты бөлімнің бастығы С.К.Қадырбаевтың басшылығындағы 6 адамнан тұратын шағын ұжым атқарады. Кез келген істе уақытылы ескерту айтарлықтай рөл ойнайтыны бәрімізге мәлім. Жұмыскерлердің өндірістік жарақаттануларының және кәсіби ауру-сырқаулығының алдын алу үшін, МӨЗ-да апаттар мен өртті болдырмау бойынша негізгі алдын алу шарасы жауапты жұмыскерлер, сонымен қатар зауыттың бірінші басшыларынан тұратын арнайы комиссия жүзеге асыратын еңбек жағдайларын және

қауіпсіздігін бақылаудың жоғары деңгейі болып табылады.

Зауыттың қызметіндегі ЕҚЖӘК департаментінің рөлін асыра бағалау мүмкін емес. Дәл ЕҚЖӘК ұсыныстары бойынша ТҮАБЖ бөлмелеріндегі ЛК-бу және МВАҚ қондырғыларында газбен сөндіру жүйесін монтаждау, түтін газдарында «СО» және оттегі талдағышын монтаждау, саңылаусыздықтың бұзылуын бақылауға арналған МВАҚ қондырғысының вакуумдық жүйесіндегі оттегі талдағышын монтаждау, МВАҚ қондырғысында дауыс зорайтатын байланысының жүйесін монтаждау, жарық шағылыстыратын автожол белгілерін орнату, тәуелсіз электр жабдықтауды қамтамасыз ету үшін зауыттың көбікпен өрт сөндіру «сорғысындағы» дизельді-генераторлық қондырғыны монтаждау, сонымен қатар №322 құйма эстакадасында көбікпен өрт сөндіру автоматты жүйесін монтаждау сияқты іс-шаралар жүзеге асырылды.

ЕҚЖӘК ұжымының қызметінің арқасында зауыттың мердігер ұйымдармен жұмысы да жаңа деңгейге шықты. Департамент «Еңбек қауіпсіздігі және қорғау бойынша «ПҚОП» ЖШС-нің мердігер ұйымдарының арасында жыл сайынғы байқау-сайыс туралы» ережелер әзірледі. Жылдық жұмыстың қорытындылары бойынша жеңімпаздар «ПҚОП» ЖШС-нің басшылары және мердігер ұйымдардың басшыларының қорытынды Кеңесінде бағалы сыйлықтармен және мақтау қағаздарымен марапатталады. Байқауға жыл сайын 10-нан аса кәсіпорындар қатысады.

Табиғатты қорғау бөлімі МӨЗ қызметінің ықтимал зиянды әсерінен

қоршаған ортаны қорғау бойынша ауқымды жұмыстар жүргізеді. Бөлім ағынды суларды тазарту бойынша жұмыстың тиімділігін, эмиссия нормативтерінің сақталуын және өндіріс қалдықтарының пайдаға асырылуын және зарарсыздандырылуын ұйымдастырады және бақылайды. Соңғы 17 жыл бойы бөлімнің бастығы С.У.Жарқымбеков болып келеді, оның аға инженері Н.М.Манапова, инженер Ш.М.Ишанқұл және Б.А.Тұрғанбаева тұлғасындағы қызметкерлері де зауытта көп жыл жұмыс істеген еңбек ардагерлері болып табылады.

Ауа ортасының, топырақтың жағдайына және төгілетін ағынды сулардың сапасына өндірістік мониторинг жұмыстарын жүзеге асыру үшін зауытта ҚР заңнамасына сәйкес, қоршаған ортада, яғни атмосфералық ауада, жұмыс аймағының ауасында, айналым, сусіңгіш және ағынды суларда, сонымен қатар топырақта болатын зиянды химиялық заттарға зертханалық сынақтар жүргізу құқығына сертификатталған және тағылымдамадан өткізілген Су-әуе бақылау және реагенттер зертханасы (СӘБЖРЗ) жұмыс істейді.

Тазарту құрылыстары, сумен өрт сөндіру және өнеркәсіптік кәріз (ТҚ СӨСЖӨК) цехы зауыттағы ертеден құрылған цехтардың бірі болып табылады. Тазарту құрылыстары 1983 жылы мұнайды құю эстакадасын іске қосудан бір мезгілде пайдалануға берілген болатын. Сол уақытта цехты М.Д.Хафизов басқарған, оның кезінде

№	Іс-шаралардың атауы	Нәтиже
1.	ЛК-6У қондырғысының технологиялық пештеріндегі бүріккіш құрылғыларды анағұрлым жетілдірілген және энергияны үнемдейтін құралымдардың бүріккіш құрылғыларына ауыстыру.	Атмосфераға буланғыш газдардың шығарылуының төмендеуі.
2.	Жер асты суларын пайдалану арқылы зауыттың техникалық сумен жабдықтау жүйесін әзірлеу және оның құрылысын жүргізу.	Зауыттың техникалық қажеттіліктері үшін ауыз су сапасындағы суды пайдаланудың қысқаруы.
3.	Мазутталған топырақтарды және мұнай шламының қалдықтарын биологиялық өңдеу.	Өртке қарсы қажеттіліктер үшін Қалалық су арнасының желісінен таза суды тұтынудың жыл сайынғы төмендеуі.
4.	Өртке қарсы су жүйесіндегі тазартылған өнеркәсіптік ағынды суларды қайта пайдалану.	Өртке қарсы қажеттіліктер үшін Қалалық су арнасының желісінен таза суды тұтынудың жыл сайынғы төмендеуі.
5.	Мұнай шламын термиялық немесе басқа тәсілмен пайдаға асыру.	«ПҚОП» ЖШС-де мұнай шламының қалдықтарын жою. Қоршаған ортаның құрамдас бөліктерінің ластану деңгейінің төмендеуі.
6.	«ПҚОП» ЖШС-де қолданылатын экологиялық менеджмент жүйесінің халықаралық стандарттың (ISO 14001:2004) талаптарына сәйкестігін дәлелдеу үшін қадағалау аудитін жүргізу.	Кәсіпорынның экологиялық қауіпсіздік басқармасы деңгейінің көтерілуі. Қолданыстағы экологиялық менеджмент жүйесінің ISO 14001-2004 халықаралық стандартына сәйкестігінің дәлелденуі.

қазіргі бастық Ю.Д. Игнатченконың және А.Ф. Коломенский, Е.Дүйсеқұлов және тағы да көптеген қызметкерлердің жұмысында өз жалғасын тапқан цехтың ұйытқысы және негізгі дәстүрлері қалыптасты. Ғимараттарды қайта

жөндеуге және жаңа нысандар салуға, тазартылған орлардың сапасын көтеруге және мұнай шламын пайдаға асыруды бастауға, сонымен бірге өртке қарсы сумен жабдықтау жүйесіне биологиялық тазарту торабынан кейін тазартылған өнеркәсіптік ағынды суларды жіберу сызбанұсқасын енгізуге мүмкіндік берген Экология және еңбекті қорғау департаментімен цех жаңа шабытқа ие болды. Барлық осы шаралар ертеректе өртке қарсы қажеттіліктерге жұмсалатын Қалалық су арнасының желісінен 40% суды үнемдеуге мүмкіндік береді. Қалдықтар және өнеркәсіптік орлардың рециклинг сызбанұсқасын енгізудің арқасында зауытта айтарлықтай мөлшерде ресурстар үнемделді. «Көк-Сарай» бақылау реттегішінің құрылысы және 2009 жылы оны іске қосу аясында, Қазақстан Республикасы Үкіметінің қаулысына сәйкес, аталған цех буландырғыш тоғанды Арыс ауданынан Ордабасы ауданының аумағына көшіру бойынша үлкен жұмысты

ПҚЖ сарбаздары оқулық тапсырманың алдында / Бойцы ГСО перед выездом на тренировочное занятие / GRT members are getting to the trainings

атқарды. Жұмыстың көлемі зауыттың ағынды суларды төгетін негізгі коллектордан бастау алатын, ұзындығы 3,2 км коллектор жүргізілген 3 буландырғыш тоғандардан тұратын тұтас бір кешеннің құрылысын қамтыды.

Зауытта жарылыстар мен уланулардың алдын алу шараларын өткізуге, апаттан және уланудан зардап шеккен адамдарды құтқару, сонымен қатар газдалған ортада апаттарды жою бойынша жұмыстарды жүргізуге Газдан құтқару қызметі (ГҚЖ) жауап береді. ГҚЖ өз қызметін шағын газдан құтқару пунктынан бастады, бірақ командир В.И.Шаломовтың басшылығында зауыттың аталған қызметі жасаққа дейін кеңейтілді. Жұмыстың ерекшелігі ГҚЖ-ның жеке құрамын үнемі жақсы дене бітімінде болуға және ерлік пен батылдықты иеленуге міндеттейді. 1987 ж. В.И. Шаломов Р-311/3 сұйыққойма паркіндегі өртті жою бойынша жұмысы үшін «Өртте көрсеткен ерлігі үшін» медалімен марапатталған. Оның команда мүшелерінің барлығында да жеке жеңістері және жоғары спорт нәтижелері үшін берілген марапаттар бар. Ұйытқысы ГҚЖ болып табылатын ЕҚЖӘҚ-нің бірыңғай командасы жыл сайын өтетін зауыт Спартакидасында бірінші орындарды қанжығасына байлап келеді.

Жасақтың жедел және тиімді жұмысын қамтамасыз ету мақсатында апаттық-құтқару және мобильдік зертхана автокөліктері, ауа-тыныс алу аппараттары, реанимациялық жабдық, жұмыстарды биіктікте жүргізу және зардап шеккен адамдарды көшіру үшін альпинистік жарақ, сонымен қатар басқа қажетті құрал-саймандар сатып алынды.

ЕҚЖӘҚ-нің құрылымындағы ең жас қызмет ТЖ және азаматтық қорғаныс мәселелері бойынша жұмысты атқаратын өртке қарсы қауіпсіздік қызметі болып табылады. Оған өз ісінің кәсіпқойы, зауыттағы көбікпен өрт сөндіру учаскесінің

алғашқы шеберлерінің бірі болып табылатын аға инженер К.А. Вельма басшылық етеді. Көбікпен өрт сөндіру учаскесі, дербес учаске ретінде, 1986 ж. ұйымдастырылған. Бүгінгі күнде Е.Базарқұлов басшылық ететін көбікпен өрт сөндіру учаскесінің штаты 14 адамнан тұрады.

ЕҚЖӘҚ департаментінің барлық бөлімдерінің күшімен өткен 2011 жыл жақсы көрсеткіштермен аяқталды: өндірісте жазатайым оқиғалар, жол-көлік, өрт, экологиялық оқиғалар және барлық белгіленген шектерден асырылған қоршаған ортаға эмиссиялардың болған жоқ. Зауытта қайта өткізілген сертификаттық аудит қауіпсіздік және еңбекті қорғау менеджменті, экологиялық менеджменті жүйелерінің OHSAS 18001 және ISO 14001 халықаралық стандарттарының талаптарына сәйкестігін дәлелдеді. Алайда департаменттің ең маңызды жетістігі - Республикалық «Парыз» сайысында ел Президентінің біздің компанияның табиғатты қорғау ішараларына берген жоғары бағасы.

2012 жылы Департамент кәсіпорындағы қол жеткізген өнеркәсіптік және экологиялық қауіпсіздік деңгейін сақтап қана қоймай, оны одан әрі нығайтпақшы, себебі біздің зауыт үшін қауіпсіздік және еңбектің, қоршаған ортаның қорғалуын тиімді бақылаумен қоса, ЕҚЖӘҚ мамандарының дайындық деңгейлері де маңызды.

ЕҚЖӘҚ департаментінің жиналысында / На собрании департамента ОТБЭ
At the meeting of HSE Department

МЫСЛЯ ГЛОБАЛЬНО, ДЕЙСТВУЯ ЛОКАЛЬНО

Одним из значимых событий 2011 года стало награждение компании ПКОП высокой премией Президента Республики Казахстан – «Золотой Парыз-2011». Данная премия особенно значима, поскольку была присуждена компании ПКОП за вклад в экологию. Сегодня мы хотим рассказать о департаменте, эффективная деятельность которого способствовала получению этой награды – о департаменте охраны труда, безопасности и экологии ПКОП.

Переход к экологически безопасному производству и устойчивому развитию является одним из приоритетных направлений развития Казахстана, что отражается в долгосрочной стратегии развития республики. Вопросы промышленной и экологической безопасности также являются одними из ключевых в производственной деятельности «ПетроКазахстан».

Соблюдение требований по охране труда, промышленной, пожарной и экологической безопасности на нефтеперерабатывающем заводе ПКОП обеспечивает департамент охраны труда, безопасности и экологии (ОТБиЭ). В состав департамента входят отдел техники безопасности и охраны труда, отдел охраны природы, участок пенопожаротушения, газоспасательный отряд, цех ОСВПТ и ПК, а также пожарная часть. Основа успеха все-

го департамента – профессиональность и сплоченность его коллектива, возглавляемого Ембердиевым А.Ж., главным техническим руководителем по охране труда, директором департамента охраны труда, безопасности и экологии.

Отдел техники безопасности и охраны труда обеспечивает проведение в установленные сроки аттестации производственных объектов по условиям труда, разработку и выполнение мероприятий по охране и улучшению условий труда. Такую ответственную работу выполняет небольшой коллектив из 6 человек под руководством начальника отдела Кадырбаева С.К. Как известно, своевременное предупреждение играет немалую роль в любом деле. Основной профилактической мерой по предупреждению производственного травматизма и профессиональной заболеваемо-

сти работников, исключению аварий и пожаров на НПЗ является контроль за условиями и безопасностью труда, осуществляемый отделом, а также специальной комиссией, состоящей из первых руководителей завода.

Роль департамента ОТБиЭ в деятельности завода невозможно переоценить. Именно по рекомендации ОТБиЭ были осуществлены такие мероприятия, как монтаж системы газового тушения в помещениях АСУТП на установках ЛК-бу и УВПМ, монтаж анализаторов «СО» и кислорода в дымовых газах, монтаж анализатора кислорода в вакуумной системе установки УВПМ для контроля нарушения герметичности, монтаж системы громкоговорящей связи на установке УВПМ, установка светоотражающих автодорожных знаков, монтаж дизель-генераторной установки в насосной пенопожаротушения завода для обеспечения независимого электроснабжения, а также монтаж автоматической системы пенопожаротушения на наливной эстакаде №322.

Благодаря деятельности коллектива ОТБиЭ работа с подрядными организациями завода также была выведена на новый уровень. Департаментом было разработано положение «О ежегодном смотре-конкурсе среди подрядных организаций ТОО «ПКОП» по безопасности и охране труда». По итогам годовой работы победители награждаются ценными подарками и грамотами на итоговом совещании руководителей ТОО «ПКОП» и руководителей подрядных организа-

ций. Ежегодно в смотре принимает участие более 10 предприятий.

Отдел охраны природы проводит масштабную работу по охране окружающей среды от возможных вредных воздействий деятельности НПЗ. Отдел осуществляет организацию и контроль за эффективностью работы сооружений по очистке сточных вод, соблюдением нормативов эмиссий и утилизации и обезвреживанием отходов производства. Начальником отдела последние 17 лет является Жаркимбеков С.У., его сотрудники в лице старшего инженера Манаповой Н.М., инженера Ишанкул Ш.М. и Турганбаевой Б.А. являются уважаемыми ветеранами труда, проработавшими на заводе немало лет.

Для осуществления работ по производственному мониторингу состояния воздушной среды, почвы и качества сбрасываемых сточных вод на заводе функционирует лаборатория водно-воздушного контроля и реагентов (ЛВВКиР), которая сертифицирована и аттестована в соответствии с законодательством РК на право проведения лабораторных испытаний вредных химических веществ, находящихся в окружающей среде: атмосферном воздухе, воздухе рабочей зоны, оборотной, дренажной и сточной воде, а также в почве.

Цех очистных сооружений, водопожаротушения и промышленной канализации (ОС ВПТиПК) является одним из старейших цехов

№	Наименование мероприятий	Результат
1.	Замена форсунок на технологических печах установки ЛК-6У на форсунки более усовершенствованной и энергосберегающей конструкции.	Снижение выбросов парниковых газов в атмосферу.
2.	Разработка и строительство системы технического водоснабжения завода с использованием подземных вод.	Сокращение использования воды питьевого качества для технических нужд завода.
3.	Биологическая обработка замазученных грунтов и остатков нефтешлама.	Предотвращение загрязнения компонентов окружающей среды углеводородами.
4.	Повторное использование очищенных промышленных стоков в системе противопожарной воды.	Ежегодное снижение потребления свежей воды с сетей Горводоканала на противопожарные нужды.
5.	Утилизация нефтешлама термическим или другими методами.	Ликвидация нефтешламовых отходов на ТОО «ПКОП». Снижение уровня загрязнения компонентов окружающей среды.
6.	Проведение надзорного аудита для подтверждения соответствия действующей на ТОО «ПКОП» системы экологического менеджмента требованиям международного стандарта (ISO 14001:2004).	Повышение уровня управления экологической безопасностью предприятия. Подтверждение действующей системы экологического менеджмента международному стандарту ISO 14001-2004.

на заводе. Очистные сооружения были введены в эксплуатацию одновременно с пуском эстакады налива нефти в 1983 году. В то время цех возглавлял Хафизов М.Д., при котором сложились рабочий костяк и основные традиции цеха, нашедшие свое продолжение в работе нынешнего начальника Игнатченко Ю.Д. и таких сотрудников, как Коломенский А.Ф., Дуйсекулов Е. и

многих других. Новый импульс цех приобрел в составе департамента экологии и охраны труда, что позволило реконструировать сооружения и построить новые объекты, повысить качество очищенных стоков и начать утилизацию нефтешлама, а также внедрить схему подачи очищенных промышленных стоков после узла биологической очистки в систему противопожарного водоснабжения. Все эти мероприятия позволяют экономить 40% воды из сетей Горводоканала, ранее расходуемой на противопожарные нужды. Благодаря внедрению схемы рециклинга отходов и промышленных стоков была достигнута значительная экономия ресурсов на заводе. В рамках строительства и пуска в эксплуатацию в 2009 году Коксарайского контррегулятора, согласно постановлению Правительства РК, цехом была выполнена большая работа по переносу пруда-испарителя из Арысского района на территорию Ордабасинского района. Объем работ включил строительство целого комплек-

Ең бастысы – қауіпсіздік! / Безопасность - прежде всего! / Safety first!

са из трех прудов-накопителей, к которому был подведен коллектор длиной 3,2 км, берущий начало от основного коллектора сброса стоков завода.

За проведение профилактических мероприятий по предупреждению взрывов и отравлений на заводе, работ по спасению людей, пострадавших при авариях и отравлениях, а также по ликвидации аварий в загазованной среде отвечает газоспасательная служба (ГСО). Свою деятельность ГСО начинала небольшим газоспасательным пунктом, но под руководством командира Шаломова В.И. данная служба завода расширилась до отряда. Специфика работы обязывает личный состав ГСО всегда находиться в хорошей физической форме и обладать мужеством и храбростью. За работу по ликвидации пожара в резервуарном парке Р-311/3 в 1987 году Шаломов В.И. был награжден медалью «За отвагу на пожаре». Личные победы и награды, полученные за высокие спортивные результаты, есть и у всей его команды. Уже какой год единая команда ДОТБиЭ, костяк которой составляет ГСО, занимает первые места на ежегодной заводской спартакиаде. В целях обеспечения оперативной и эффективной работы отряда были приобретены автомобили аварийно-спасательной и мобильной лаборатории, воздушно-дыхательные аппараты, реанимационное оборудование, альпинист-

ское снаряжение для выполнения работ на высоте и эвакуации пострадавших, а также другой необходимый инвентарь.

Самой молодой службой в структуре ДОТБиЭ является служба противопожарной безопасности, в функции которой входит работа по вопросам ЧС и гражданской обороны. Ее руководителем является профессионал своего дела - старший инженер Вельма К.А., один из первых мастеров участка пенопожаротушения на заводе. Участок пенопожаротушения как самостоятельный участок был организован в 1986 году. В настоящее время его штат составляет 14 человек во главе с его начальником Базаркуловым Е.

Общими усилиями всех отделов департамента ОТБиЭ прошедший 2011 год был завершён с хорошими показателями: отсутствие несчастных случаев на производстве, дорожно-транспортных происшествий, пожаров, экологических происшествий и эмиссий в окружающую среду сверх установленных лимитов. Проведенный на заводе повторный сертификационный аудит подтвердил соответствие систем менеджмента безопасности и охраны труда, экологического менеджмента требованиям международных стандартов OHSAS 18001 и ISO 14001. Однако самым значительным достижением департамента по праву считается высокая оценка Президента страны природоохранных мероприятий нашей компании на республиканском конкурсе «Парыз». Эта награда стала высочайшим признанием профессионализма специалистов ОТБиЭ ПКООП.

В 2012 году департамент намерен не только удержать, но и укрепить достигнутый уровень промышленной и экологической безопасности на предприятии, так как на заводе важен не только эффективный контроль за безопасностью, охраной труда и окружающей среды, но и уровень подготовки специалистов ОТБиЭ.

THINKING GLOBALLY, ACTING LOCALLY

One of the most significant events of 2011 for PetroKazakhstan Oil Products LLP (PKOP) was receiving «Golden Paryz-2011» award of the President of the Republic of Kazakhstan. This prize was especially valuable as it was awarded for the company's contribution to environmental safety. Below for your attention is the article about PKOP Department of Health, Safety and Environment (HSE), which efficient work contributed to receiving this award.

Emberdiyev A., ПҚОП ЕҚЖӘҚ департаментінің директоры / Emberdiyev A., Директор департаменті ОТБІЭ ПҚОП / Emberdiyev A., Director, PKOP HSE

Transition to environmentally sound production and sustainable development is one of Kazakhstan's priority areas of development, which is reflected in its long-term development strategy. The issues of industrial and environmental safety are also of great concern for PetroKazakhstan.

The Department of Health, Safety and Environment (HSE) ensures compliance with the requirements of labor protection, industrial, fire and environmental safety at our Refinery. The HSE Department consists of Health and Safety Division, Environmental Safety Division, Foam Fire-Fighting Station, Gas Rescue Squad, Treating Facilities, Water and Foam Based Fire Suppression and Industrial Sewerage Workshop, and Fire Department. The reason behind HSE Department's success is professional and consolidated work of its employees under the leadership of A.Zh. Yemberdiyev,

Chief Health and Safety Manager and Director of the HSE Department.

Health and Safety Division provides for labor inspection of production facilities at the scheduled dates, and also develops and implements measures to protect and improve working conditions. This demanding job is performed by a team, consisting of 6 people under the leadership of the Division Head S.K. Kadyrbaev. Before-the-fact prevention is always very important. Increased control over safety and workplace labor conditions by the department and a special commission consisting of the Refinery's senior management is the main preventive measure against occupational traumatism, morbidity, accident and fire at the Refinery.

The HSE Department plays an invaluable role at the Refinery. The measures implemented upon the recommendations of the HSE Department are as follows: installation of gas fire suppression system at the process control system (PSC) facilities, LK-6U complexes and vacuum fuel oil distillation plant (VFDP); installation of analyzers of CO and oxygen content in flue gas; installation of oxygen analyzer in the vacuum system of the VFDP for seal failure control; installation of loud-speaking communication system at the VFDP; placement of the reflecting road signs; installation of diesel-generator set in the foam fire-fighting pump room of the Refinery for autonomous power supply; and also installation of the automatic foam fire-fighting system at the loading rack No 322.

The HSE Department significantly improved the work with the contractors at the Refinery. The Department established the annual safety and labor protection contest for PetroKazakhstan Oil Products LLP contractors. The winners receive valuable presents and awards according to their annual performance at the final meeting of senior management

of PKOP and contractor organizations. Every year more than 10 contractor organizations take part in the contest.

Environmental Safety Division carries out large-scale work to protect the environment from possible negative impacts of the Refinery's activity. The Division organizes and controls the effectiveness of sewage treatment works, emission standards compliance and production wastes utilization and neutralization. S.U. Zharkimbekov has been the Division Head for 17 years. His co-workers, senior engineer N.M. Manapova, engineers Sh.M. Ishankul and B.A. Turganbayeva are honorable labor veterans, who have worked at the Refinery for many years.

The Refinery has a laboratory of water-air control and reagents. Its main task is to monitor the condition of air and land and the quality of sewage disposals. The laboratory is certified according to the legislation of the Republic of Kazakhstan and authorized to laboratory-test hazardous chemical substances contained in the environment: the air outside, the air of the work area, the recirculated, drainage and sewage water, and the soil.

The Workshop for Treatment, Water-Based Fire Suppression and Industrial Sewerage is one of the oldest workshops at the Refinery. Treating facilities and oil loading rack were simultaneously put into operation in 1983. M.D. Khafizov was the workshop Head at that time, and the main frameworks for the workshop operation were established under his leadership. The present Head of the workshop Yu.D. Ignatchenko together with his coworkers A.F. Kolomenski, E. Duiskulov and many others continued his work. The workshop became a part of the HSE Department and thus gained a new impetus. As a result it became possible to reconstruct the facilities, build new objects, improve the quality of treated effluents and start the oil-sludge utilization. Also

the system of delivering treated industrial effluents after biological cleaning to the fire prevention water supply system was established. All these measures allow saving 40% of municipal water that was used earlier for fire prevention. The establishment of the wastes and industrial effluents recycling system allowed the company to save a great amount of resources. As a part of construction and putting into operation of Koksarai impoundment in 2009, according to the RK government regulation, the workshop executed the relocation of the evaporation pond from Arys district to the territory of Ordabassy district. They built a complex of 3 evaporation ponds and laid 3.2 km long water supplying pipeline that starts from the main effluent discharge collecting facility of the Refinery.

The Gas Safety Service is responsible for implementation of explosion and poisoning preventive measures, organizing rescue of people injured in accidents or poisoned. It is also responsible for breakdown elimination in the gas-polluted air. The Gas Safety Service initially was a small station, but under the leadership of V.I. Shalomov it expanded and became a large Gas Rescue Squad. Due to the specific nature of the job performed the Gas Safety Service personnel should always be fit, courageous and brave. In 1987 V.I. Shalomov was awarded the Medal of Bravery in Fire Fighting for fire extinguishing at the tank battery P-311/3. All members of his team also have personal victories and awards received for high sports achievements.

No	Project	Result
1.	Replacement of process furnace sprayers at LK-6U by more advanced and energy-efficient sprayers.	Greenhouse gases emissions reduction.
2.	Development and construction of service water system for the use of underground waters at the Refinery.	The reduction of potable water use for the Refinery's technical needs.
3.	Biologic treatment of soil with black-oil residue and oil-sludge residues.	The prevention of the environment components pollution by hydrocarbon.
4.	Reuse of treated industrial effluents in the fire water system.	Annual reduction of municipal water use for fire prevention.
5.	Oil-sludge utilization by thermal or other means.	Oil-sludge elimination at PKOP. The reduction of the environment components' pollution level.
6.	Conducting the supervisory audit to confirm that HSE Management System used at PKOP is compliant with the international standards of ISO (ISO14001:2004).	The increased level of environmental safety management. The confirmation of the HSE Management Systems compliance with the international standard of ISO 14001-2004.

Every year the united team of the HSE Department, the backbone of which is a Gas Rescue Squad, wins first places at the annual Refinery's Olympics. In order to provide instantaneous and effective work the following equipment was purchased: vehicles with emergency rescue and mobile laboratory, self-contained breathing apparatuses, intensive care equipment, mountaineering equipment for elevated jobs and evacuation of the injured, and other needed equipment.

The Fire Safety Division is the most recently established division of the HSE Department. It deals with civil defense and emergency situations issues. The Division Head is senior engineer K.A. Velma, a professional, one of the best specialists at the foam fire-fighting unit at the Refinery. The foam fire-fighting unit was designated into a separate unit in 1986. Nowadays its staff consists of 14 people including its head E. Bazarkulov.

Thanks to the joint efforts of all divisions of the HSE Department the past year 2011 ended with good results. There were no industrial accidents, traffic accidents, fires, environmental accidents or emissions in excess of the established limits. The second supervisory audit of the Refinery confirmed the HSE Management Systems' compliance with the international standards of OHSAS 18001 and ISO 14001. However, the most significant achievement of the HSE Department is receiving the President's award «Paryz 2011» for the company's environmental policies. This award became the highest recognition of the professional work of PKOP HSE specialists.

In 2012 the Department plans to continue raising the level of industrial and environmental safety, because the qualifications of the HSE Department specialists are just as important as the effective control over health, safety and environment.

MERAK PEER – «ПЕТРОҚАЗАҚСТАН» ҮШІН ЖАҢА МҮМКІНДІКТЕР

Компанияның өсуімен оның құрылымы күрделеніп, жаңа активтер пайда болып, кәсіпорынның қызметін талдау және жоспарлау сияқты рәсімдеріне әсер етеді. Бизнес-үдерістерді қалай ықшамдауға және оларды неғұрлым тиімдірек етуге болады? Өскен факторлардың мөлшерін жан жақты ескеру және қандай да бір жобаның жүзеге асырылуы бойынша оңтайлы экономикалық болжам қалай жасалынады? Мұндайда бүгінде айтарлықтай тез және тиімді етуге мүмкіндік беретін IT-шешімдері көмектеседі.

Merak Peer тез және барынша терең экономикалық талдауға көмектеседі
Merak Peer позволяет проводить быстрый и глубокий экономический анализ
Merak Peer provides faster and deeper economic analysis

«ПетроҚазақстанда» енгізілген Schlumberger компаниясының Merak Peer және Merak Decision Toolkit бағдарламалары осындай IT-шешімдері қатарына жатады. Merak Peer – бұл экономикалық талдау және график қалыптастыруға арналған, басқа сөзбен айтқанда, кен орындарының үлгісін қалыптастыруға арналған бағдарламалық қамсыздандыру. Бастапқы деректер ретінде бағдарламаға бағалар, өндіру бойынша берілген сандармен күрделі және пайдалану шығындары енгізіледі. Таңдалған қазыналық тәртіпке қарай Merak Peer салықтар мен роялтилерді санайды да, нақты нәтижелерді ұсынады. Жобаны дамыту жөніндегі барлық ықтимал нұсқаларды (мысалы, мұнайдың бағалары әртүрлі болған жағдайда) құру, осындай нұсқалардың тәуекел дәрежесін анықтау, сонымен қатар күтілетін табыстылықты есептеу – осылардың барлығын аталған жобамен істеуге болады. Сондай-ақ, мысалы, таңдалған бағдарламада экономикалық көрсеткіштердің мағынасына қандай бастапқы деректер (күрделі және операциялық шығындар немесе өндіру көлемдері) көбіне әсер ететіндігін көруге болады.

Merak бағдарламаларын енгізгенге дейін біздің сарапшылар Excel фор-

матында барлық ұзақ мерзімді экономикалық үлгілерді санайтын еді, бірақ активтердің тұрақты өсуі (ал бүгінде олар 16 кен орыны және 518 қолданыстағы ұңғымалар), тиісінше, құрамдастарының барынша үлкен мөлшерін есепке алу қажеттілігі бұл үдерісті тым күрделендіреді. Саланың стандарттарына жауап беретін бағдарламалық қамсыздандыруға экономикалық және қаржы үлгілерін көшіруге шешім қабылданды.

Merak бағдарламасының үлгісін «ПетроҚазақстан» қажеттіліктеріне сай оңтайландыру мақсатында Schlumberger кеңесшілері біздің компанияның қызметкерлерімен бірқатар кездесулер өткізді. Содан кейін орталықтандырылған деректер базасы, сонымен қатар біздің экономикалық есептеулерге негіз ретінде көп атқарымдық қаржы үлгісі құрылды.

Merak Peer бағдарламалық қамсыздандыру біздің сарапшыларға тез және барынша терең экономикалық талдау жүргізуге мүмкіндік береді. Енді барлық мәліметтер қол астында, себебі олар бір базаға шоғырландырылған. Бағдарлама жобаны жүзеге асыру барысында қандай да бір жорамал жасалған себептерді және бастапқы параметрлерден уақыт ағымында қандай өзгерістер

болғанын қадағалауға мүмкіндік береді. Компанияның қызметкерлері енді басшылықты жалпы қаржы жоспарлау кезінде пайдалануға келетін тоқсан сайынғы мәліметтермен қамтамасыз ете алатын болды.

Басқа қосымша жұмыстарды қатар атқарған, және басшылықтың басқаруымен белгілі бір мақсаттарды жетілдіруге шоғырланған бар жоғы екі маманның қатысуымен «ПетроҚазақстан» Merak Peer бағдарламасын енгізу нәтижесінде ең жақсы тәжірибе алуға мүмкіндік алды. Осылайша, жоғарғы басшылық үшін жаңа басқармалық есеп операциялық және күрделі даму жоспарын қоса алғанда, реттілікті сақтай отырып, тоқсан сайын шығарылады және болашақ қаржы ағындарының көрінісін береді. Аталған есептердің негізінде компания басшылығы бұдан әрі шешімдерді қабылдау үшін қосымша талдауларды мерзімді сұрап тұрады. Активтерге жақсартылған қол жетімділік және осы қол жетімділіктің қарапайымдылығы басшылыққа стратегиялық маңызды корпоративтік мәмілелерді өткізуге көмектесті, сондай-ақ, қымбат тұратын сыртқы қаржы бағалаушылар көрсететін қызметіне қажеттілікті азайтты. Мысалы, 1057 лицензиясына (Түзкөл) қатысты мазасыздық орын алған кезде, бірлескен жұмыстарды күшейту үшін, консорциум бойынша серіктестермен (SSM Oil компаниясы) кездесулер өткізіліп, деректерді сараптау нәтижесінде ірі жаңа резервтер табылған болатын.

Merak Peer бағдарламасын «ПетроҚазақстан» компаниясында енгізілуі аталған жобаның Қазақстанда алғаш рет енгізілуі болып табылатындықтан, Schlumberger компаниясы есеп дайындап, өзінің корпоративтік сайтында жариялады. Аталған есеппен келесі сілтеме бойынша танысуға болады: http://www.slb.com/resources/case_studies/software/merak_peep_software_cs.aspx

МЕРАК РЕЕР – НОВЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ ДЛЯ «ПЕТРОКАЗАХСТАН»

По мере роста компании усложняется ее структура, появляются новые активы, и все это влияет на такие процедуры, как анализ и планирование деятельности предприятия. Как упростить бизнес-процессы и сделать их наиболее эффективными? Как всесторонне учесть возросшее количество факторов и дать оптимальный экономический прогноз по реализации того или иного проекта? Помогают в этом IT-решения, которые сегодня позволяют сделать это значительно быстрее и эффективнее.

ЭЖБ менеджері А.Булдубаева мен ЭЖБ аға аналитигі С.Сабирова / Менеджер ЭПБ А.Булдубаева и старший аналитик ЭПБ С.Сабирова / EPB Manager A.Buldubayeva and EPB Senior Analyst S.Sabirova

Одними из таких IT-решений, которые были внедрены в «ПетроКазахстан», стали программы Merak Peep и Merak Decision Toolkit от компании Schlumberger. Merak Peep - это программное обеспечение для экономического анализа и построения графиков, иными словами, для построения моделей эксплуатации месторождения. В качестве исходных данных в программу вводятся цены, данные по добыче, капитальные и эксплуатационные затраты. В зависимости от выбранного фискального режима Merak Peep рассчитывает налоги и роялти, после чего представляет окончательные результаты. Создать сценарии всех возможных вариантов развития проекта (например, с разными ценами на нефть), определить степень рисков таких вариантов, а также просчитать ожидаемую доходность - все это можно сделать с помощью данных программ. Также, например, в программе можно увидеть, какие исходные данные - капитальные и операционные затраты или объемы добычи - в наибольшей степени влияют на значения выбранных экономических показателей.

До внедрения программ Merak наши аналитики просчитывали все долгосрочные экономические модели в формате Excel, но постоянный рост активов (а сегодня это 16 месторождений и 518 действующих скважин) и, соответственно, необходимость учета все большего количества составляющих привели к тому, что этот процесс стал очень сложным. Было принято решение перенести экономические и финансовые модели в программное обеспечение, отвечающее стандартам отрасли.

В целях оптимизации модели программы Merak под потребности «ПетроКазахстан» консультанты Schlumberger провели ряд встреч с сотрудниками нашей компании. После чего была создана централизованная база данных, а также многофункциональная финансовая модель как основа для наших экономических расчетов.

Программное обеспечение Merak Peep позволяет нашим аналитикам проводить быстрый и более глубокий экономический анализ. Все данные теперь под рукой, так как они консолидированы в одну базу. Программа позволяет отслеживать причины, по которым бы-

ло сделано то или иное допущение в ходе реализации проекта, и то, какие изменения от исходных параметров произошли с течением времени. Сотрудники компании также могут обеспечивать руководство ежеквартальными сведениями для использования при финансовом планировании в целом.

С участием всего двух специалистов, которые параллельно ответственны за другую дополнительную работу, «ПетроКазахстан» смог приобрести лучший опыт в результате внедрения программы Merak Peep. Таким образом, новый управленческий отчет для высшего руководства выпускается на ежеквартальной основе, включая в себя операционный и капитальный планы развития компании, и дает картину ее будущих финансовых потоков. На основе данных отчетов руководство компании периодически запрашивает дополнительный анализ для дальнейшего принятия решений. Улучшенный доступ к оценкам активов и простота этого доступа также помогли руководству в проведении стратегически важных корпоративных сделок и к тому же снизили потребность в услугах дорогостоящих внешних финансовых оценщиков. Например, когда у специалистов появилась обеспокоенность касательно лицензии 1057 (Тузколь), для усиления совместной деятельности были проведены встречи с партнером по консорциуму (компанией SSM Oil), и в результате анализа данных обнаружены значительные новые резервы.

А ввиду того что внедрение Merak Peep в компании «ПетроКазахстан» стало первым использованием этой программы в Казахстане, компания Schlumberger подготовила отчет и опубликовала его на своем корпоративном сайте. С отчетом можно ознакомиться по ссылке: http://www.slb.com/resources/case_studies/software/merak_peep_software_cs.aspx

MERAK PEEP: NEW OPPORTUNITIES FOR PETROKAZAKHSTAN

As a company grows, its structure becomes more complex and new assets are acquired. These developments influence the analysis and planning of the company's activity. What are the ways to simplify business processes and make them more effective? How to give the best economic forecasts regarding realization of a project taking into consideration an increasing number of factors? The answer is IT solutions, which allow speeding up the processes and pushing up their levels of effectiveness.

Экономика, жоспарлау мен бюджеттеу бөлімі / Отдел Экономики, планирования и бюджетирования / Economic, planning and budgeting department

The Merak Peep and Merak Decision Toolkit programs by Schlumberger Company is one of such IT solutions implemented by PetroKazakhstan. Merak Peep is program software for economic analysis and building of production decline curves, in other words, for building of field exploitation models. Prices, production data, capital and operational costs constitute the input data of the program. Depending on the chosen fiscal mode, Merak Peep calculates taxes and royalty whereafter it produces final results. These programs allow visualizing all possible options of project development (for example, with different oil prices), define risk rates of such options, as well as calculate an expected return. Also the program allows seeing which input data – capital and operational costs or production volumes – have the biggest impact on the value of the chosen economic indices.

Before implementation of the Merak programs, all long-term economic models were computed by our analysts in Excel format, but a constant growth of assets (which currently equal to 16 fields and 518 active wells) and therefore the necessity of accounting of a greater number of compounds made the process very complicated. The decision was to transfer the economic and financial models to the program software which meets the field's standards.

To optimize the Merak program model for the needs of PetroKazakhstan, a number of meetings with our company's employees were held by Schlumberger consultants. A centralized database was created thereafter, as well as multifunctional financial model as a basis for our cost estimates.

Thanks to the Merak Peep software, a faster and deeper economic analysis can be made by our analysts. All data is

now at hand as it is consolidated in one database. The program allows tracing the reasons which led to a certain result in the process of project implementation, as well as the changes that have happened in input characteristics with time. The company's employees can also provide the senior management with quarterly data for general use in financial planning.

With only two dedicated specialists who are at the same time responsible for other additional work, PetroKazakhstan managed to acquire better practices as a result of Merak Peep implementation. Thus, the new management report for the senior management is issued on a quarterly basis and includes operational and capital development plan, and gives visualization of future financial flows. Based on these reports, the company management occasionally requests additional analyses to make further decisions. The improved access to evaluation of assets and simplicity of this access also helped the management to carry out strategically important corporate transactions and in addition decreased the demand for the services of costly external financial evaluators. For example, when a concern was raised for license 1057 (Tuzkol), a meetings with consortium partner (SSM Oil) was held to enhance collaboration, and as a result of data analysis significant new reserves were discovered.

Since Merak Peep implemented by PetroKazakhstan is the first true and full implementation in Kazakhstan, Schlumberger company prepared a case study and published in their world-wide corporate web site which can be followed by the link: http://www.slb.com/resources/case_studies/software/merak_peep_software_cs.aspx

БІЗДІҢ ДАРЫНДАРЫМЫЗ

Біздің компаниямыздың алтын қоры – жемісті еңбек етумен қатар өздерінің дарындылықтарын жетілдіруге уақыт таба білетін, шығармашылығы мен мақсаты биік дарынды кәсіпқой қызметкерлер. Осындай сан қырлы тұлғалардың бірі – ПҚОП ТКБ қызметінің маманы Ілияс Оспанов.

- Сіз қашан және қалай жаза бастадыңыз?

- Мен мектепте оқып жүрген жылдардан бастап жаза бастадым. Сол кездері әр мектепте қабырға газеттері болатын, сол газеттен сыныптастарым менің алғашқы өлеңдерімді оқитын. Әрине, ол кездегі өлеңдер жасөспірім жазған қарапайым өлеңдер еді. Бірақ, осыған қарамастан, туысқандарым мен жақындарым ақындық өнердегі менің алғашқы қадамдарымды әрқашан қолдайтын. Ол кездері, менің өлеңдерімнің басым көпшілігі достарым мен жақындарым, табиғат туралы болатын. Қазір өлеңдерімнің мазмұны мағыналырақ,

- Шығармашылық сіздің өміріңізде қандай орын алады?

- Кәсіби қызметімнен кейін бұл менің негізгі өмірлік әуестігім. Жақында үйдегі бөлмелердің біреуін музыкалық студия ретінде жабдықтадым – дыбыс жазу аппаратурасын және сәйкес бағдарламасы бар компьютер орнаттым. Осының арқасында енді өз өлеңдеріме әуен де жазамын. Мен үшін өлеңдер жазу – бұл, ең алдымен менің ішкі сезімімнің, табиғат сұлулығын қабылдау сезімімнің айнасы, таң қалушылық, ал кейбір кездері адамдар арасындағы күрделі қарым-қатынастардан туындайтын абыржушылық сезімі. Көбінесе өлеңдер мен оған әуендер жазуға шабыттандыратын осылар. Ойымды өлеңдермен жеткізу дарындылығымды дамытуға менің курстасым, 100-ден аса өлеңдердің авторы ақын және композитор Е. Серікбаев, зор үлесін қосты. Өкінішке орай, ол өмірден ерте кетті. Менің қазіргі сазды лирикалық өлеңдерім оның шығармашылық мұрағатын жалғастыруға септігін тигізеді деп үміттенемін.

-Сізқай жазушылардың шығармаларымен тәрбиелендіңіз?

- Балалық шағымнан бастап маған өшпес әсер қалдырған ұлы Абайдың өлеңдері болды. Сонымен бірге, мен біздің замандасымыз бен жерлесіміз М.Шахановтың, сонымен қатар менің әріптесім Дәркен Танабаевтың әдеби шығармалары алдында шын жүректен бас иемін. Дәркен – біздің зауытқа ғана емес, сонымен қатар бүкіл облысқа әйгілі ақын. Оның ақындық сөз саптауы адам жанының барлық сезімдерін мүлтіксіз жеткізеді.

- Сіз не туралы жазғанды жақсы көресіз?

- Менің көптеген өлеңдерім туысқандарыма, достарыма, жақындарыма арналған. Сонымен бірге, лирикалық өлеңдер жазғанды өте жақсы көремін. Тақырыбы ретінде көбінесе өмірдегі жағдайларды аламын. Бірақ, оларға бірден әуен жазу әрқашанда мүмкін бола қоймайды. Өлең жолдары әдемі әуенге жазу айналғанша, оларды қайта қайта оқып жүретінім болады. Ал кейбір кездері өлеңдерді жазу кезінде-ақ оларға нақты бір әуен пайда болады. Мен үшін әрбір сөз, сөйлем, шумақ бір жол тәріздес - олар жүрек қырларымнан өтіп ғана қағаз бетіне төгіледі.

- Сіздің басып шығарылған шығармаларыңыз бар ма?

- Басып шығарылғаны әзірше жоқ, бірақ жақын арада өз өлеңдерімнің шағын бір жинағын шығаруды жоспарлап жүрмін. Қазіргі кезде 120-дан астам өлең жазыппын, олардың 18 әуен де жаздым. Шығармаларымда «ПетроҚазақстан» компаниямыз туралы өлең де бар, ол біздің зауыттың 25-жылдығына арналып жазылған.

ПҚОП-та жұмыс істегеніме 22 жыл болды, сондықтан мен үшін зауыт – екінші үйім саналады. МӨЗ-бен байланысты барлық оқиғалар мені өзімнің оқиғаларым сияқты толғандырады.

- Қандай тілдерде жазасыз?

- Негізінен ана тілім – қазақ тілінде. Орыс тілінде де бірнеше өлеңдерім бар.

- Сізге сәттілік тілейміз және корпоративті журналдың беттерінде Сіздің шығармаларыңызды күтеміз!

«ПетроҚазақстан»

Елімізге белгілі боп қашаннан,
Қара алтыннан жанар майды жасаған.
Зырылдаған көліктердің жүрегі,
Нәр алған соң қуатыңнан жасарған.

Оператор, машинист,
Мунай, бензин хош иіс,
Бұл дегенім «ПетроҚазақстан».
Тіршіліктің тірегі,
Бүкіл әлем біледі,
Мына біздің «ПетроҚазақстан»
Мына біздің «ПетроҚазақстан»

Берекесі оңтүстіктің өзіңсің,
Айтсам әнім, мәнерлеген сөзімсің,
Менің темір тұлпарыма жан берер,
Таусылмайтын мол булақтың көзісің.

Көрінеді жанған отың алыстан,
Қос мұнаран көкті тіреп жарысқан.
Өлкеміздің кәсіпқой ұл-қыздары,
Ұжымыңда бауырдай боп табысқан.

НАШИ ТАЛАНТЫ

Золотой фонд нашей компании – это творческие, целеустремленные и талантливые сотрудники, обладающие не только высоким профессионализмом, но и неугасаемой энергией, умеющие и продуктивно работать, и находить время для развития своих талантов. Специалист службы ТТУ ПКOP Ильяс Успанов – один из таких.

- Когда и каким образом Вы начали писать?

- Писать начал еще в школьные годы. В то время в каждой школе были стенгазеты, вот в такой газете и читали мои первые стихи одноклассники. Конечно, тогда стихи были юношескими. Но, несмотря на это, мои родные и близкие всегда поощряли мои первые шаги на поэтическом поприще. В то время большинство моих стихов были про друзей и родных, о природе. Сейчас стихи стали более содержательными.

- Какое место в Вашей жизни занимает творчество?

- После профессиональной деятельности - это мое основное жизненное хобби. Недавно оборудовал одну из комнат под музыкальную студию - установил аппаратуру звукозаписи и компьютер с соответствующей программой, которые позволили мне создавать музыку к своим стихам. Для меня написание стихов – это, прежде всего, зеркало мое-

го душевного состояния, восприятия красоты природы, восхищение, а порой и чувство смятения от сложных людских взаимоотношений. Именно это чаще всего и вдохновляет меня на написание стихов и музыки к ним. Развитию моего таланта излагать мысли в стихах в немалой доле способствовал и мой однокурсник Е. Серикбаев - поэт и композитор, автор более 100 песен, к сожалению, рано ушедший из жизни. Я надеюсь, что мои нынешние мелодичные лирические стихи послужат продолжением его творческого наследия.

- На произведениях каких писателей Вы воспитывались?

- С раннего детства на меня неизгладимое впечатление произвели стихи великого Абая. Также я искренне восхищаюсь литературными произведениями нашего современника и земляка М. Шаханова, а также моего коллеги Даркена Танабаева. Даркен - известный поэт не только на нашем заводе, но и по всей области. Его поэтический слог безупречно передает всю гамму душевных струн человека.

- О чем Вам больше нравится писать?

- Многие мои стихи посвящены самым близким мне людям: родным и друзьям. Также очень люблю писать лирические стихи. Темой часто служат жизненные случаи. Но вот мелодию к ним не всегда получается написать с первого раза. Я могу неделями читать стихи и напевать ноты, пока они не сплетутся в красивую мелодию, а иногда уже при написании стихов созревает конкретная мелодия к ним. Для меня каждое слово, строка, строфа - дороги, ведь перед тем как изложить их на бумаге, они проходят через моё сердце.

- Есть ли у Вас изданные произведения?

- Изданных пока нет, но в ближайшем будущем планирую выпустить небольшой сборник своих стихов. В настоящее время я являюсь автором более 120 стихотворений, на 18 из которых мной же были написаны мелодии. Есть в моем сборнике и стихотворение про нашу компанию «ПетроКазахстан», которое было приурочено к 25-летию нашего завода. На ПКOP я работаю уже 22 года, и поэтому завод для меня - второй родной дом. Все события, связанные с НПЗ, волнуют меня так же, как и свои.

- На каких языках пишете?

- В основном на родном языке - казахском. Есть несколько стихов и на русском языке.

- Удачи Вам и ждем Ваших произведений на страницах корпоративного журнала!

Произведение «ПетроКазахстан» было посвящено юбилею НПЗ. В своем стихотворении Ильяс рассказывает о заводе «ПетроКазахстан Ойл Продактс», выражая гордость за достижения завода и вносящую им лепту в развитие Южно-Казахстанской области и всей страны в целом. К этому стихотворению автором была написана и мелодия, и впоследствии песня была исполнена на праздновании 25-летия завода в 2010 году.

OUR TALENTS

Our creative, driven and talented employees constitute the true gold pool of the Company. Besides great professionalism, they possess everburning energy, can work productively and make time for developing their talents. Ilyas Uspanov, a Specialist at the RTC, is one of them.

Илияс Успанов / Ильяс Успанов / Ilyas Uspanov

- When and how did you start writing?

- I started writing back at school. As you remember, those were the times when each school had a mural newspaper, and so my first poems appeared in such newspapers for my classmates to read. Of course, those were adolescent poems. Nevertheless, friends and family always encouraged my first steps on the poetic field. Back then my poems were mostly about my near and dear ones, as well as nature. These days my poems are richer in content.

- What place does poetry take in your life?

- After my professional occupation, it is the main hobby of my life. Recently, I have equipped one of the rooms as a recording studio. I've installed sound recording equipment and a computer with software that allows me to create music for my poems. Writing poems is, first of all, the reflection of my state of mind and perception of nature's beauty, as well as admiration and sometimes perturbation with people's complicated interrelations - this is what inspires me to write poems and music. My classmate at university

E.Serikbayev, a poet and composer of over 100 songs who, regrettably, left us early, considerably contributed to the development of my talent of expressing thoughts in poetic form. I hope that my present day lyrical poems will serve as a continuation of his poetic legacy.

- Which poets' works were you raised on?

- Great Abai's poems left indelible impression on me since early childhood. I also sincerely admire the literary works by our contemporary and fellow countryman M.Shakhanov, as well as my colleague Darken Tanabayev. Darken is well-known not only at our refinery, but throughout the Oblast. His poetic style perfectly translates the whole range of a man's feelings.

- What do you like to write about most?

- Many of my poems are about my closest people: friends and family. Lyrical theme is another favorite of mine. Sometimes events from life serve as subject matter for poems. However, the melody doesn't always come at the first try. I can go for weeks reading the lyrics and

humming the notes until they entwine into a beautiful melody, while sometimes a certain melody already comes to me during the writing of a poem. Every word, line, and verse is a road for me, as they have to go through my heart before I can put them on paper.

- Have you published any of your works?

- Not yet. But in the nearest future I plan to publish a short book of poems. I have written more than 120 poems, and created music to 18 of them. My book also includes a poem on our company PetroKazakhstan; it was dedicated to the refinery's 25th anniversary. I've been working at PKOP for 22 years, and so, the refinery is a second home to me. All events related to the refinery appeal to me just as much as my personal ones do.

- In what language do you write?

- Mostly in Kazakh, my mother tongue. But I also have a few poems in Russian.

- Good luck to you and we hope to see your works on the pages our corporate magazine!

“PetroKazakhstan” poem is dedicated to the Refinery's anniversary. Ilyas's poem celebrates PetroKazakhstan Oil Products Refinery, expresses pride for the refinery's achievements and its contribution into the development of the South Kazakhstan Oblast and the country as a whole. The author created music to this poem as well. Subsequently, the song was performed at the Refinery's 25th anniversary celebration in 2010.

ОҚИҒАЛАР КҮНТІЗБЕСІ

ҚАҢТАР

5 қаңтар - компания қала Әкімі А.Есімовтің төрағалығымен Алматыда өткен 2-ші Инновациялық форумға қатысты. Форум шеңберінде 120 инновациялық жобалармен алғаш таныстырылды.

9 қаңтар – ПҚОП конференц-залында есептік 2011 жыл бойынша МӨЗ мердігер ұйымдарының арасында еңбек қорғауға қатысты байқау-конкурсының нәтижелері бойынша жиналыс өтті. Байқауда жеңіп шыққан мердігер ұйымдарға мадақтамалар мен бағалы сыйлықтар табыс етілді.

11 қаңтар – зауытта ЛК-6У негізгі цехының цех ішіндегі асханасының қайта жабдықталуы аяқталды.

21-22 қаңтар – ПҚҚР мемлекеттік органдар мен мұнай компанияларының қызметкерлері арасында шағын-футбол бойынша турнирдің ұйымдастырушысы және бастамашысы болды. Турнир нәтижелері бойынша негізгі Кубок пен бірінші орынды «Торғай-Петролеум» АҚ-ның командасы, екінші орынды «ПетроҚазақстан Құмкөл Ресорсиз» АҚ, үшінші орынды Қызылорда облысының әкімдігі иеленді. Жарысқа барлығы 8 команда қатысты.

27-31 қаңтар – Құмкөл кен орнының 27 жұмысшысының арасындағы бильярд бойынша турнир нәтижелері бойынша 1 орынды Кабдираш К., «Сырдария Мұнай» ЖШС-нің оператор-машинисті, 2 орынды - Айтбанов Н., ГПО мастері, 3 орынды - Тайкенов Ж., химиялық жүйелер инженері иеленді.

28-29 қаңтар – Арысқұм кен орнында бильярд бойынша жарыстардың нәтижелері бойынша 1-ші орынға Мамыт А., УТО техник-механигі, 2-ші орынға - Кирибаев С., ҰКЖЖ слесарь-жөндеушісі, 3-ші орынға - Орехов А., БӨҚМА жетекші инженері ие болды.

30 қаңтар – кәсіпорын қызметімен танысу мақсатымен ПҚОП зауытына ҚР-дағы АҚШ елшісінің кеңесшісі келіп кетті.

30-31 қаңтар – Арысқұм кен орнында шахмат бойынша жарыстардың нәтижелері бойынша 1 орынды Джармаханов К., құрылысты қадағалау бойынша бас маман, 2-ші орынды - Кемалов Е., ҚАМ

электр жабдықтарына қызмет көрсету бойынша электромонтер, 3-ші орынды - Толоков А., елді мекендерді жайластыру бойынша жұмысшы иеленді.

31 қаңтар – ПҚОП Оңтүстік Қазақтандық облыстық Жасөспірімдер үйінде қайырымдылық шара өткізді. Шара шеңберінде салтанатты түрде облыстың балалар үйлерінің түлектері біздің зауыттан жатын және қонақ бөлмелеріне арналған жаңа жұмсақ жиһазды сыйға алды.

АҚПАН

13 ақпан – ПҚОП қызметкерлері ардагер-интернационалистерге, мен қонақтарға, Шымкент қаласының Ауғандықтар одағының өкілдеріне және ОҚО ҰОС және еңбек ардагерлеріне арналған Ауғанстаннан әскерлерді шығару күнін дәстүрлі тойлау өткізілді.

15-18 ақпан – Құмкөл және Арысқұм кен орындарында мұнайшылар арасында үстел теннисі және шахмат бойынша жарыстар өтті.

16 ақпан – Тауарлы-көліктік цехтың цех ішіндегі асханасының қайта жабдықталуы аяқталды.

21 ақпан – компания басшылығы Астанадағы «ҚазЭнерджи» Қауымдастығы Кеңесінің жыл сайынғы жиналысына қатысты.

23 ақпан – балалар үйінің тәрбиеленушілерінің жан-жақты дамуы және балалардың бос уақытын мәдениетті өткізуді ұйымдастыру мақсатында қамқорлық көрсетілетін №4 Сайрам балалар үйіне музыкалық аппаратураны сатып алу үшін қолдау көрсетілді.

27 ақпан – оқыту-білім беру жабдығын сатып алу үшін қамқорлық көрсетілетін Ы.Алтынсарин атындағы №65 мектепке қолдау көрсетілді.

Ақпан – ҚЗО Әкімдігі мен ПҚҚР арасында Қызылорда облысын әлеуметтік-экономикалық дамытуда өзара ынтымақтастығы туралы 2012 жылға арналған меморандумға қол қойылды.

НАУРЫЗ

12-16 наурыз – көктем мерекесі Наурыздың қарсаңында ПҚҚР Сырда-

рия, Жалағаш, Қармақшы аудандарының және Қызылорда қаласының әр түрлі әлеуметтік қорғалмаған топтарынан 250 тұрғын үшін азық-түліктік пакеттерді таратуды ұйымдастырады. Осындай азық-түліктік пакеттер компания зейнеткерлері және өндірісте мүтедектікке ұшыраған мүтедектер арасында да таратылатын болады.

16-19 наурыз – Наурыз мерекесі қарсаңында ПҚҚР тұрмысы нашар отбасылардан шыққан балаларға, Жаңақорған ауданының «Балдаурен» бала бақшасының тәрбиеленушілеріне, «Шапағат» қалпына келтіру орталығының шектеулі қабілеттітері бар балаларға арналған қайырымдылық ертеңгіліктері ұйымдастырылады.

20 наурыз - Наурыз мерекесі қарсаңында компанияның Қызылордада жұмыс істейтін әйел қызметкерлері арасында «Мисс ПетроҚазақстан» конкурсын ұйымдастыру жоспарлануда.

22-23 наурыз - «ПетроҚазақстан» спорт кешенінде ПҚҚР компаниясының қызметкерлері арасында бадминтон бойынша жарыстар өтеді.

25 наурыз – ПҚОП басшылығы ОҚО Сайрам ауданының Жұлдыз ауылдық өңірінің халқымен Наурыз мерекесін тойлауға қатысады.

КАЛЕНДАРЬ СОБЫТИЙ

ЯНВАРЬ

5 января - компания приняла участие во 2-ом Инновационном форуме, который прошел в Алматы под председательством Акима города А.Есимова. В рамках форума были презентованы 120 инновационных проектов.

9 января - в конференц-зале ПКОП состоялось собрание по итогам смотроконкурса по охране труда среди подрядных организаций НПЗ за отчетный 2011 год. Подрядным организациям, победившим на смотре, были вручены грамоты и ценные подарки.

11 января - на заводе завершена реконструкция внутрицеховой столовой основного цеха ЛК-6У.

21-22 января - ПККР инициировал и выступил организатором турнира по мини-футболу среди сотрудников государственных органов и нефтяных компаний. По итогам турнира главный Кубок и первое место заняла команда АО «Тургай-Петролеум», второе - АО «ПетроКазахстан Кумколь Ресорсиз», третье - Акимат Кызылординской области. Всего в соревновании приняли участие 8 команд.

27-31 января - по итогам турнира по бильярду среди 27 работников месторождения Кумколь 1 место занял Кабдыраш К., оператор-машинист ТОО «Сырдария Мунай», 2 место - Айтбанов Н., мастер ЦУГ, 3 место - Тайкенов Ж., инженер химических систем.

28-29 января - по итогам соревнований по бильярду на месторождении Арыскум 1-го места удостоился Мамыт А., техник-механик УТО, 2-го места - Кирибаев С., слесарь-ремонтник КПРС, 3-его места - Орехов А., ведущий инженер КИ-ПиА.

30 января - состоялся визит советника посла США в РК на завод ПКОП с целью ознакомления с деятельностью предприятия.

30-31 января - по итогам соревнований по шахматам на месторождении Арыскум 1 место занял Джармаханов К., главный специалист по надзору за строительством, 2-ое место - Кемалов Е., электромонтер по обслуживанию электрооборудования КАМ, 3 место - Толеков А., рабочий по благоустройству населенных пунктов.

«Тургай-Петролеум» құрамасы - мини-футбол Кубогінің жеңімпазы / Обладатель кубка по мини-футболу команда «Тургай-Петролеум» / Turgai-Petroleum is a winner of mini-football Cup

31 января - в Южно-Казахстанском областном Доме юношества была проведена акция, в рамках которой в торжественной обстановке выпускники детских домов области получили от нашего завода новую мягкую мебель для спальных и гостевых комнат.

ФЕВРАЛЬ

13 февраля - проведено традиционное празднование Дня вывода войск из Афганистана для ветеранов-интернационалистов, сотрудников ПКОП и гостей, представителей Союза афганцев г.Шымкент и ветеранов ВОВ и труда ЮКО.

15-18 февраля - прошли соревнования по настольному теннису и шахматам среди нефтяников на месторождениях Кумколь и Арыскум.

16 февраля - на заводе завершена реконструкция внутрицеховой столовой Товарно-транспортного цеха.

21 февраля - руководство компании приняло участие в ежегодном собрании Совета Ассоциации «КазЭнерджи» в Астане.

23 февраля - оказана поддержка подшефному Сайрамскому детскому дому №4 в приобретении музыкальной аппаратуры для всестороннего развития воспитанников детского дома и организации культурного досуга детей.

27 февраля - оказана поддержка подшефной школе №65 им.Ы.Алтынсарина в приобретении учебно-образовательного оборудования.

Февраль - подписание Меморандума между Акиматом КЗО и ПККР о сотрудничестве в социально-экономическом развитии Кызылординской области на 2012 год.

МАРТ

12-16 марта - в преддверии весеннего праздника Наурыз ПККР организует раздачу продуктовых пакетов для 250 жителей различных социально незащищенных групп Сырдарьинского, Жалагашского, Кармакшинского районов и г.Кызылорды. Аналогичные продуктовые пакеты будут распределены среди пенсионеров компании и инвалидов, получивших инвалидность на производстве.

16-19 марта - в рамках празднования Наурыза в ПККР пройдут благотворительные утренники для детей из малообеспеченных семей, воспитанников детского сада «Балдаурен» Жанакорганского района, детей с ограниченными возможностями реабилитационного центра «Шапағат» и детей из малообеспеченных семей Кызылорды.

20 марта - ПККР организует конкурс «Мисс ПетроКазахстан» среди сотрудниц компании в Кызылорде.

22-23 марта - в спорткомплексе «ПетроКазахстан» пройдут соревнования по бадминтону среди сотрудников компании ПККР.

25 марта - руководство ПКОП окажет поддержку в проведении Наурыза для жителей сельского округа Жұлдыз Сайрамского района ЮКО.

CALENDAR OF EVENTS

JANUARY

January 5 – the Company took part in the 2nd Innovation Forum, which was held in Almaty and was chaired by the City Mayor A. Yesimov. During the work of the forum 120 innovation projects were presented as part of the contest.

January 9 – a meeting summarizing the results of 2011 Safety and Labor Protection Contest among refinery's contractors was held at the conference room of PetroKazakhstan Oil Products LLP. The winners received awards and valuable presents.

January 11 – the reconstruction of the LK-6U main workshop's cafeteria was completed at the refinery.

January 21-22 – PKKР initiated and organized mini-soccer tournament among the employees of government agencies and oil companies. According to the results of the tournament the soccer team of Turgai Petroleum JSC took the first place, the team of PetroKazakhstan Kumkol Resources JSC was placed the second, and the team of the mayor's office of Kyzylorda Oblast took the third place. Overall, eight teams participated in the tournament.

January 27-31 – according to the results of the billiard tournament held among 27 employees of Kumkol oil field, K. Kabdirash, an Operator at Syr Darya Munai LLP, took the first place, N. Aitbanov, a foreman at the gas recovery workshop, took the 2nd place, and Zh.Taikenov, an engineer of chemical systems, took the 3rd place.

January 28-29 – according to the results of billiard competitions at the Arysium oil field the 1st place went to A. Mamyt, mechanical technician, 2nd place – to S. Kiribaev, maintenance worker of well-workover operations, and the 3rd place – to A. Orehov, lead instrumentation and control systems engineer.

January 30 – an Adviser to the US Ambassador to RK visited PKOP refinery in order to review its operation.

January 30-31 – according to the results of chess competitions at the Arysium oilfield the 1st place went to K. Dzharmahanov, a chief specialist in charge of construction supervision, 2nd place – to Ye. Kemalov, an electrician on KAM electric equipment maintenance, and the 3rd place – to A.Tolekov, a community redevelopment worker.

January 31 – orphanage graduates received new upholstered furniture for bedrooms and guest rooms as a gift from our refinery at the event held in the Youth Center of the South Kazakhstan Oblast.

FEBRUARY

February 13 – a long established celebration of the Day of Withdrawal from Afghanistan was held for veterans-internationalists, PKOP's employees and guests, representatives of Shymkent Afghan War Veteran Union, Great Patriotic War veterans and Labor veterans of South Kazakhstan Oblast.

February 15-18 – table tennis and chess competitions were held among oil workers at the Kumkol and Arysium oilfields.

February 16 – the reconstruction of the cafeteria in the refinery's commodity-transport workshop was completed.

February 21 – the company's top management took part in the annual meeting of the KazEnergy Association Board in Astana.

February 23 – the sponsored Sairam orphanage No.4 was given financial assistance to purchase musical equipment for the all-round development of children and cultural and leisure activities.

February 27 – PKOP provided financial support to the sponsored school No.65 named after Y. Altynsarin for acquisition of training and educational equipment.

February – signing the Memorandum between KZO Akimat and PKKР on cooperation in social-economical development of Kyzylorda Oblast in 2012.

MARCH

March 12-16 – on the eve of the spring holiday Nauryz, PKKР is organizing the distribution of food packages to 250 residents of various vulnerable social groups of the city of Kyzylorda, and Syrdarya, Zhalagash and Karmakshi regions. Food packages will also be distributed among the company's retired employees and the disabled people who obtained disabilities at work.

March 16-19 – on the eve of Nauryz holiday PKKР will organize charitable events for children from disadvantaged families, children from Baldauren kindergarten of Zhanakorgan region, children with disabilities from Shapagat rehabilitation center, and children from disadvantaged families of Kyzylorda.

March 20 – Miss Petrokazakhstan contest is going to be held in Kyzylorda among the company's female employees.

March 22-23 – badminton competitions will be held among PKKР's employees in the PetroKazakhstan sports complex.

March 25 – PKOP top management will assist in the celebration of Nauryz holiday the people of Zhuldyz rural district in Sairam area of South Kazakhstan Oblast.

Қауіпсіздік пен еңбек қорғауға қатысты байқау жеңімпаздары зауыт басшылығымен бірге
Победители смотра-конкурса по охране труда и безопасности с руководством завода
The winners of Safety and Labor Protection contest with the Refinery management

КҮНШЫҒЫС ЕЛІ ЖАЙЛЫ БІРЕР СӨЗ

Дайын турлар бойынша саяхат жасағанда сол мемлекет жайлы, оның мәдениеті мен адамдары туралы толық танысу мүмкін бола бермейді. Ал өздігінен саяхат жасағанда керісінше – көп нәрсемен өз тәжірибең арқылы білуге болады. Дәл осылайша біздің қызметкерлердің бірі Жапониямен танысқан екен. Оның күншығыс еліне барған сапарын, одан алған әсерін сіздердің назарларыңызға ұсынғымыз келеді.

Ицукусима ғибадатханасының ториине көрініс / Вид на тории храма Ицукусима
View at the torii at Itsukushima Shrine

Арманым орындалды. Мен Жапонияға бара жатырмын. Егер бір нәрсені қатты қаласаң, сол міндетті түрде орындалатынына көзім жеткендей болды! Ұлым Жапонияның университетіне оқуға емтихан тапсырып, білім алу грантын иеленді. Бұл жағдайдағы ата-ананың сезімін сөзбен жеткізу қиын - ұлым үшін бойымды мақтаныш сезімі кернеді. Ал анасының сезімі, оның аналық қуанышы жайлы айтпасам да түсінікті болар. Негізінде ол Ұлыбританияның Абердин қаласындағы университетке де түскен болатын, бірақ менің бала кезінен ықыласын, жапон мәдениетіне қызығушылығы, айкидо, карате, суши, сумо, саке, ниндзя, Цветов, Овчинников, Акуниннің кітаптарына әуестігі, баламның тағдырын шешкендей болды.

Жапон жеріне ұшып келген бетте, ұлым тапсырған қазы мен шұжықтың барлығын кеден қызметкерлері алып қойды. Мен осы сәлемдеме үшін әйеліммен біраз сөзге келген болатынмын. Оларда не мұндай шұжық па? - деп. Ия, шынымен де, мұндай оларда жоқ екен. Тек жақсылап іздеп жүріп

сәйкесінше қымбат бағаға табуға болады. Алғашқы күндері маған суши қатты ұнады. Бірақ содан кейін қазақтың қайран асын аңсай бастадым. Сонда ғана кеденшілермен шұжық үшін дауласқан ұлымды түсінгендей болдым. Өйткені осындағы барша жұрттың негізгі тамағы - балық пен күріш. Қасқырлардан кейін етті көп тұтынатындар – қазақтар деген әзіл сөздер ащы шындық екеніне көзім жеткендей болды. Бірақ тамаққа қатысты мәселелер көп ұзамай шешіліп, менің Жапониямен таныстығым жалғасын тапты.

Мен үшін қиындық туғызған екінші мәселенің бірі - сол жақ беттегі қозғалыс. Мен аялдамаға келгенде автобус солдан келіп, оң жаққа кететіне бала кезімнен үйреніп қалғанмын. Ал, автобустың оң жақтан келіп, сол жаққа кетуі мен үшін күтпеген жағдай болды. Алғашқыда мен өзіме керек бағытта кету үшін көшенің қажетті жағын таңдай алмай, біраз абдырап, үйрене алмай жүрдім.

Мен үшін кезекті жаңалықтың бірі адамдар болды. Жапондықтардың оғаштау адамдар екенін айтпасақ, ештеме айтпағандай болар едік. Мұндай сы-

пайы адамдарды өмірімде мен еш жерден кезіктірмедім. Олардың көлікте, дүкен, дәмханалар, метро және басқа да жерлердегі сыпайылықтарында шек жоқ. Мен дөрекілік тұрмақ, ешқашан дауыс көтеріп сөйлегенді естімедім. Фукуокада да, бізде сияқты, велосипедке арналған жол жоқ, соған қарамастан, барлық адамдар жаяу жолдарда велосипедпен жүреді. Бір күні кешке біз ұлымыз екеуміз қараңғы тар жаяу жолмен келе жатып, артқы жақтан бір дауыс естідік. Бұрылып қарағаным сол-ақ екен, артымызда жиырмаға жуық велосипедшілердің ұзын тізбегін көріп, шошып кеттім. Біз бір жаққа жалт бұрылдық. Адамдар сол беті үндеместен, жай ғана бізге бастарын иіп қасымыздан өте берді. Ал мұндайда біздің велосипедшілер болса, мүлдем басқаша істер еді. Ал жапондықтардың иілу мәдениетін мен екінші күні-ақ үйреніп алдым.

Жапондықтардың география туралы түсініктері тым өзгеше екенін айта кеткен жөн. Жапондықтармен кездескеннен кейін менің бұл жайлы өзімнің жеке пікірім қалыптасты, яғни жапондықтардың өзіндік түсініктері бойынша, дүние Жердің орталығындағы Жапониядан тұрады екен. Ал қалған барлық мемлекеттер артықшылықтарына қарай, кейбір түрленулерімен «терра инкогнита» аймағына жатады-мыс. Қалай болғанда да ол жақта Қазақстанды ешкім білмейді, сондықтан Қазақстан туралы сөз басталғанда адамдар аң-таң болып тұрып қалады. Фукуока жанындағы будда ғибадатханасының бірінде бұл тіпті географиялық жаңалық ретінде қызған айтыс туғызды. Осындай аса ұзақ пікірталасдан кейін барлығы маған құрметті қонағымыз тым артық саке ішіп алыпты ғой дегендей көз қырымен қарады. Мұражай қызметкерлерінің бірі жай ғана «Ау-гу-нистан?» шығар деп болжамдағанда оның жүзі «Поле чудес» немесе «Қалай миллион ұтып алуға болады» сияқты телебағдарламалардың қатысушысындай: - «Дұрыс білдім ба? Дұрыс па?!» дегендей болды. Әрине

менің жауабым оның сенімін ақтамады – «Қайдағы Ауғаныстан!» Осылай қабағым қарс жабылған күйі Казафустан (мемлекетіміз жапон тілінде осылай айтылады) деп өзімдікін айта бердім... Бірақ, мұндай үлкен надандықты жеңу мүмкін емес екенін түсініп, қолымды ұлыма бір сілтеп: «Ресей деп айта салшы, оңтүстік жақта, Американың қасында де, одан бәрібір ештеме өзгермес...» деп қоя бердім. Айта кететін жайт, бұл оқиға жапондықтарды кеміту саналмас, себебі бұл халықтың көптеген мәдени қырларына көз ашатын әңгіменің жалғасы бар. Осы жерден шыққаннан кейін, бізді он кварталдан кейін сол ғибадатханадағы бір әйел машинасымен қуып жетіп, қайта-қайта иіліп, ұзақ бір нәрселерді дабырлап айтып, әр сөз сайын «Казафустан» қайталай берді. Содан кейін бізге шырындар мен йогурттер салынған пакет ұсынып, кетіп қалды. Ұлымның түсіндіруінше, жанағы әйел мен оның жұмыстастары біздің мемлекетіміз туралы ештеме білмейтіндеріне кешірім сұрап, мұнымен маған және ұлыма құрметсіздік көрсеткендері үшін өкінетіндерін айтыпты. Ұлым осы мемлекетте 2 жыл тұрып, жергілікті салттар туралы біраз білетіндіктен, кешірім қабылданды деп, ол да басын иіді... Мен аң-таң күйімде тұрдым. Содан сәл есімді жиып, ұлымнан сұрадым: «Ал бұл бірдеме өзгерте ме?» Өзгертеді! Жапондықтар үшін ең бастысы – кез келген жағдайда өзіндік ерекшелігін және біз күнделікті өмірде ойға жиі алмайтын қарымқатынастағы үндестікті сақтау саналады. Жапондықтар өзара қарымқатынаста өте ілтипатты. Жапондық мәселені ушықтырмау үшін, сөйлер алдында бірнеше рет ойланады. Аталған

жағдайда жапондықтар менің жағымсыз рекциямды көріп, лезде кешірім сұрады, және менің ұлым мұны қабылдады. Содан көңілі көншіген әйел өз жолымен кетті. Ол үшін де, мен үшін де үндестік қалпына келді. Үйренетін нәрсе бар...

Мен үшін қиындық туғызған тағы бір мәселе тіл тосқауылы болды. Іс жүзінде тілдесуге еш мүмкіндік болмады. Ал, ағылшын тіліне салсақ, жапондықтардың көпшілігі ағылшынша сөйлемейтіндіктен, бұл да жарамады. Көкіректе жапондықтардан сұрағым келген көп-ақ нәрселер болды. Дегенмен тіл тосқауылы жапондықтардың менімен сөйлесуге еш кедергі келтірген жоқ. Өйткені мен қайда жүрсемде олар мені жапон санайтын да, дүкендер, ғибадатханалар, мұражай, дәмханаларда барлығы менімен жапонша сөйлесе беретін. Қайда кірсем де, менімен амандасып, қал-жағдайымды сұрастыратын... Мұндайда, әдетте, формальды болса да, қандай да бір диалог түспалданады ғой... Тек менің жағдайымда емес - сыртынан қарағанда тәуір, байсалды кісі, яғни шетелдікке ұқсамайтын мен кіріп, сәлемдемеге жауап қатудың орнына жан-жағым абыржып қарап, қасарысып үндемегенде жапондықтар не ойлағандарын кім білсін. Жапондықтар үшін мұндай әдепсіз жүріс-тұрыс кешірілмейтін дәрежелікпен тең. Бұдан асқан орынсыз жағдайға мен өмірі тап болмап едім. Басында бұл менің күлкімді келтіретін, бірақ жайлап жерсінгенде, мен қатты абыржи бастадым. Бір ретте, жүдеу бір дүкенге кіргенде, менің алдымнан айтарлықтай егде жастағы әйел шығып, өз тауарын таныстыра бастағанда, масқара болдым. Сол кезде ұлым қасымда болмай, оның көмегіне жүгіне алмадым.

Ал, әйел болса, еш тоқтамастан, сөйлей берді. Жасын құрметтеп, оны тоқтатуға батылым бармай, ұялғанымнан жымия бердім. Бұл қанша уақытқа жалғасқаны есімде жоқ, бірақ маған тым ұзақ көрінді. Сол уақытта маған жоқ жерден жабыса қалған кемпірді де, керек кезде жоғалып кеткен ұлымды да лағынеттедім. Әйтеуір бір кезде ұлым келіп, университетте бір мәселеге байланысты біреу телефон соққандығын айтты. Сондағы әйелдің бізге қарап: «Сіз сонда шетелдіксіз бе?!» - дегенде бет таңқалғанын көрсеніздер ғой. Дүкеннен шыққаннан кейін де, оның күлкісі бізге ұзақ естілді. Келесі күні, қалаға шықпас бұрын, мен ұлымнан «Мен жапондық емеспін, түсінбеймін» деген жапонша қалай айтылатынын сұрап алдым. Содан кейін ұзақ ішімнен қайталап жүрдім: «Гоменасай. Нихон джин деванай. Вакаримасен. Домо аригато годзаимас».

Ресейде бірнеше рет болсам да, ондағы кештердің әсемділігі есімде қалмапты. Ал, Фукуокадағы кештердің сұлулығы есімде мәңгі қалмақ. Ия, ол рас, бір кеменгер тұлға айтқандай, әрқашан сенің бойында жүретін мереке. Сол кештер менің түсімінен де шығар емес. Онда кешкілікте тауық етінен дайындалған шағын кәуаптар - якиторимен қонақ ететін дөңгелекті асүйлер ашылады. Бұл асүйлерде біз бөтен болсақ та, бізді ешкім қуған жоқ. Бізге құмарлатып қарап, қай жақтан екенімізді сұрастыратын. Бірнеше кештерден кейін маған таныс емес, тұрақты келушілер бізбен амандаса бастады. Бұл адамдардың қызығушылықтарына қарай жылдар бойы баратын клубтар тәрізді. Мұнда адамдар өз достарымен әңгімелесіп, қуаныштары мен қайғыларымен бөліседі. Басқа елдердегідей, мұнда да өзіндік көз қиығы үшін «басқа планеталық» деген атқа ие болған, сол кездегі Жапонияның Премьер-министрі Юкио Хатоямонның жүріс-тұрысын сөз етіп, оның әйелі әруақтармен қатынасынын және кейде Шолпанға барып тұратыны жайлы жиі әңгіме қылатын.

Біз сол сапарда Киото, Беппу, Нагасаки, Хиросима сияқты көптеген әсем қалаларда болдық. Бұл қалаларды суреттеуге уақыт та, баспа беті де жетпес. Оларға қыдырып барып, оны көзбен көру қажет. Жапонияның ешкімді селқостық қалдырмайтынына және күншығыс еліне сапар кез келген адамның бүкіл өміріне жарқын естеліктер қалдыратынына еш күмәнім жоқ.

*Ертіс Құсайынов,
Жостарлау, есептілік және
жеткізілім жөніндегі аға маман*

Хиросимадағы бақ / Сад в Хиросиме / Garden in Hiroshima

НЕМНОГО О СТРАНЕ ВОСХОДЯЩЕГО СОЛНЦА

Отдыхая по «пакетным» турам, не всегда получается хорошо узнать страну, ее культуру и людей. Другое дело, когда ты едешь в путешествие самостоятельно и узнаешь все на своем опыте. Именно так и открыл для себя Японию один из наших сотрудников. Предлагаем вашему вниманию его впечатления о поездке в Страну восходящего солнца.

Беппу шығанағына көрініс / Вид на залив г.Беппу / The view of the gulf of Beppu

Сбылась моя мечта. Я еду в Японию! Для себя я только сейчас понял - если чего-то очень хочется, это обязательно сбудется! Мой сын сдал экзамен на грант и получил право поступить в японский университет. Что говорить о чувстве родителя - гордость за своего сына так и распирает мою грудь. О чувствах жены я и не говорю. Вообще-то он поступил еще и в Абердин (Великобритания), но мое влияние с самого детства, увлечение японской культурой, все эти стереотипы, книги Цветова, Овчинникова, Акунина, айкидо, карате, суши, сумо, sake, ниндзя... все это вместе взятое, в общем-то, и решили его судьбу.

По прилету первым делом у меня на таможне отобрали всю колбасу и казы, которые мне заказал сын. Я еще долго ругался с женой по поводу этой дурацкой посылки. Там у них, что ли, нет колбасы? Выяснилось, что действительно нет. Можно найти, но надо очень сильно постараться, и это удовольствие будет стоить очень дорого. В первый день мне суши очень понравились, на следующий день тоже... Потом начались проблемы. Я теперь понял своего сына, ког-

да тот ругался из-за колбасы в адрес японских таможенников. Я был с ним согласен. Потому что весь народ в этой стране ест в основном только рыбу и рис. И все эти шутки, что казахи - вторые после волков по потреблению мяса, оказались для меня горькой правдой. Но как-то эти проблемы с местной кухней сами собой утряслись, и я стал знакомиться с Японией.

Еще одной проблемой стало левостороннее движение. Я с самого детства запрограммирован на то, что, когда ты приходишь на остановку, автобус должен подъезжать слева и уезжать направо. И об этом даже не думаешь. Неожиданно для меня автобус стал приезжать справа и уезжать налево. Первое время я вообще не мог выбрать нужную сторону улицы, чтобы уехать в необходимом мне направлении.

Очередным открытием для меня стали люди. Сказать, что японцы странные люди, это значит, не сказать ничего. Таких дисциплинированных людей я в жизни никогда не видел. В транспорте, в магазинах, в кафе, в метро... Исключительная вежливость, возведенная в

культ. Я ни разу не услышал не то чтобы грубого - даже громкого окрика. В Фукуоке, как и у нас, нет велосипедных дорожек, и все население ездит на велосипедах по тротуарам. Однажды вечером мы с сыном шли в темноте по узкому тротуару и услышали какой-то звук сзади. Оглянувшись, я с ужасом увидел, что за нами вырос длинный хвост из велосипедистов человек так в двадцать. Мы шархнулись в сторону. Люди также молча проезжали мимо нас, низко при этом кланяясь. У нас бы такие же велосипедисты повели себя совсем иначе... А культуру кланяться я перенял уже на второй день.

Надо сказать, что у японцев несколько своеобразное представление о географии, если не сказать больше. После всех встреч с японцами у меня по этому вопросу создалось субъективное мнение, что в их представлении мир состоит из Японии, которая находится в центре Земли. А все остальные страны, скорее всего, относятся уже к зоне «терра инкогнита» с некоторыми вариациями, в зависимости от предпочтений. По крайней мере, про Казахстан там никто не знает, и когда о нем заходила речь, люди просто зависали в недоумении... В одном буддийском храме под Фукуокой это вызвало весьма оживленную полемику, что это, мол, за географическая новость. После весьма продолжительной дискуссии все пристально уставились на меня, по-видимому подумав, что их уважаемый гость с прошлого вечера явно перебрал sake и сейчас у него серьезные проблемы с артикуляцией. Одна из сотрудниц музея вскоре мягко предположила: «Ау-гу-нистан?». И при этом у нее лицо было, как у участника телевизионной игры «Поле чудес» или «Как выиграть миллион»: «Угадала?! Точно?!». Моя реакция явно не оправдала ее ожиданий: «Какой Афганистан?! Да что же...». С кислой физиономией я продолжал настаивать на КазаФУстане (именно так произносится наша страна на японском)... Но видя, что невозможно преодолеть эту по-детски наи-

вную огромную стену невежества, устало бросил сыну: «Скажи - Россия, ну там, на юге, рядом с Америкой, какая им разница...». Должен сказать, что этот случай никак ни унижает японцев в моих глазах, так как он имел продолжение и раскрыл глаза на многие культурные черты этого народа. После того как мы с сыном покинули этот храм, нас через десять кварталов нагнала на машине женщина из этого храма и долго кланялась, что-то долго тараторила, через каждое слово повторяя «Казафустан». Потом с поклоном вручила небольшой пакет с соками и йогуртом и уехала. Сын пояснил: нам были принесены искренние извинения в том, «что она и ее коллеги весьма сожалеют о том, что ничего не знают про вашу страну, чем невольно нанесли «неслыханное оскорбление вам и вашему отцу». Сын, прожив уже два года в этой стране, был немного осведомлен о местных обычаях и сказал, что извинения приняты. Тоже глубоко поклонившись... Я был в шоке! Потом, опомнившись, спросил: «А что, это все меняет?» Меняет! Для японцев главное - это сохранить лицо в любой ситуации и гармонию в отношениях, о чем мы в своей повседневной жизни часто и не задумываемся. Японцы очень внимательны во взаимоотношениях между собой. И японец трижды подумает, прежде чем как-то или чем-то накалить ситуацию. В данном отдельном случае японцы, увидев мою резко негативную реакцию, мгновенно среагировали и принесли свои извинения, и мой сын извинения принял. Успокоенная жен-

щина с миром уехала. Для нее гармония восстановлена, для меня тоже! Есть чему поучиться...

Еще одной проблемой для меня являлся языковой барьер, и не было практически никакой возможности для общения. Что касается английского, то в большинстве своем японцы не говорят по-английски, так что этот вариант сразу же отпал. А так хотелось о многом людей расспросить. Но это никак не мешало самим японцам общаться со мной. Дело в том, что где бы я ни появлялся, меня всегда сразу же принимали за японца. В магазинах, храмах, музеях, кафе - везде все начинали говорить со мной на японском. Куда бы я ни заходил, со мной здоровались, интересовались моими делами и здоровьем... В таких случаях, как правило, подразумевается какой-нибудь диалог, даже формальный... Только не со мной - не знаю, что думали в тот момент те японцы, когда к ним заходил солидный мужчина, т.е. я, с виду явно не иностранец, и в ответ на приветствия упорно хранил молчание, растерянно тараща глаза во все стороны. Для японцев такое невежливое поведение равносильно непристойной грубости. В более глупом положении я в жизни никогда не оказывался. Вначале меня это забавляло, но когда потихоньку освоился, я стал сильно нервничать. Дело закончилось совершенно полным конфузом, когда я зашел в какую-то захудалую лавку, а там меня встретила весьма почтенного возраста старушенция и стала знакомить меня со своим товаром. Мой сын куда-

то пропал, и на его помощь я не мог рассчитывать. А дама все не унималась, продолжала щебетать и щебетать. Из вежливости перед возрастом я не осмеливался ее прервать, глупо улыбаясь. Сколько это продолжалось, я не помню. Казалось, прошла целая вечность. За это время я трижды проклял эту старушку, которая нехоти ко мне прицепилась, своего сына, который провалился сквозь землю в самый неподходящий момент. Наконец он появился и стал мне говорить, что ему позвонили и что какие-то проблемы в университете. Надо было видеть выражение лица этой женщины, с которым она смотрела на нас: «Так вы иностранец?!» Ее смех долго раздавался нам вслед. На следующий день, прежде чем уйти в город, я спросил у сына: «Как будет по-японски «я не понимаю, я не японец?»» Потом долго шел по улице, повторяя про себя: «Гоме-насай. Нихон джин деванай. Вакарима-сен. Домо аригато годзаимас».

Как упоительны в России вечера... я не знаю. Хотя там был много раз. А вот как упоительны вечера в Фукуоке - это да, и этот праздник, как говорил классик, который всегда с тобой, и эти вечера сняты мне до сих пор. Там по вечерам открываются кухни на колесах, где потчуют маленькими шашлычками из курятины - якитори... На этих кухнях мы были чужими, но нас не гнали. Смотрели с любопытством, расспрашивали, откуда мы. Через несколько вечеров постоянные посетители, знакомые мне люди, стали с нами здороваться. Это были клубы по интересам, куда люди ходят годами. Они общаются со своими друзьями, делятся своими горестями и радостями. Как и во всем мире. Очень часто обсуждали поведение их тогдашнего премьер-министра Юкио Хатоямы, которого в Японии прозвали «инопланетянином» за характерный разрез глаз, говорили, что его жена общается с духами и время от времени посещает Венеру.

В ту поездку мы посетили очень красивые города - Киото, Беппу, Нагасаки, Хиросиму... Их описание может занять много времени и печатного места. Эти города надо просто навестить. Я уверен, Япония никого не оставит равнодушным и поездка в Страну восходящего солнца непременно оставит яркие воспоминания на всю жизнь!

*Ертис Хусаинов,
старший специалист по
планированию,
отчетности и поставкам*

Турлі-түсті гейзерлер / Цветные гейзеры / Colored geysers

A SHORT STORY ABOUT THE LAND OF THE RISING SUN

With package holidays it's not always possible to get well-acquainted with the country, its culture and people. Whereas travelling independently and experiencing everything firsthand is totally a different story. And that's how one of our colleagues discovered Japan. Below are his impressions on the trip to the Land of the rising sun.

Беппу қаласы / г. Беппу / Beppu City

My dream has come true. I am going to Japan. Only now I have realized that if a person wants something very much, he will definitely get it! My son received a scholarship to study in a Japanese university. What could a father feel, but the most overwhelming pride for the son? And my wife's feelings were beyond words. Actually he also got accepted at Aberdeen (UK), but my influence on him since early childhood, and my interest in Japanese culture, all the archetypes, books by Tsvetov, Ovchinnikov, and Akunin, aikido, karate, sushi, sumo, sake, ninja....all that together played a decisive role in defining his destiny.

Sausages and kazy (horse meat) ordered by my son were taken from me at the customs first thing on arrival. I had argued with my wife that it was ridiculous to take him food. Don't they have sausages there? Well, it turned out they actually don't. It could be hunted down, if one was trying really hard to find, but this delicacy would be very expensive. I liked sushi very much on the first day, and on the second... And then problems ensued. I could finally understand my son's frustration with the Japanese customs on the issue of

sausages. I felt the same. People's menu in Japan consists of mostly fish and rice. And all the jokes about Kazakhs being the second only after wolves in consumption of meat turned out as bitter truth to me. But somehow problems with local cuisine were resolved of their own accord, and I started getting to know Japan.

Another issue was the left-hand traffic. I was programmed since childhood that at stops, busses come from the left and go to the right. Normally you wouldn't give it a thought. Suddenly, the bus started coming from the right and going left. At first I couldn't even choose the right side of the street to board a bus in the right direction.

People were another revelation to me. To say that the Japanese are extraordinary people is to put it lightly. I've never seen such discipline; it was evident everywhere I looked – in public transportation, in the shops, cafes, and metro... And exceptional courtesy religiously adhered to. I heard no rough word, not even a loud holler. There are no cycle lanes in Fukuoka and all the cyclers use pedestrian-ways. One evening my son and I were walking down a narrow pathway when we heard something behind us. We turned round,

and I was terrified to see a long line of about twenty cyclers queued up unable to pass. Startled, we gave way. People rode by without a word and bowing low. In the same situation, our cyclers would act completely differently. It took only a day before I adopted the culture of bowing, too.

To put it mildly, the Japanese have singular notions on geography. After all my encounters with the Japanese, I have a subjective feeling that they believe that Japan is right in the center of the world, and everything else is regarded as "terra incognita", with some variations depending on preferences. At any rate, nobody knows about Kazakhstan. When conversation drifted to Kazakhstan, people were at a loss... At a Buddhist temple near Fukuoka this caused a lively debate on such an interesting piece of geographic news. After quite a long discussion, everyone stared at me probably thinking that their honorable guest had had too much sake the evening before and was having serious problems with articulation. One of the museum staff delicately suggested, "Auggu-nistan?" At this her expression was resembling that of the participants of such TV shows as the Russian 'Poler Chudes' ('Field of Miracles') or 'Who wants to be a millionaire', "Is this correct?! Am I right?!" My reaction clearly did not meet her expectations, "Afghanistan, no! What's the matter..." I kept insisting on KazaFUstan (this is how the name of our country is pronounced in Japanese) with sour expression... But seeing that it's impossible to wrest this impenetrable wall of childlike naïveté and ignorance, I tiredly told my son, "Say Russia, there in the south, near America, what do they care..." I must say that this experience does not diminish the Japanese in my eyes, as this case had a continuation and it uncovered to me many cultural traits of

Нагасакидің түрлі-түсті тұқылары / Цветные карпы в Нагасаки / Colorful carps in Nagasaki

these people. After my son and I left the temple, a woman who had been there drove up to us when we were already ten blocks away. She bowed many times and pattered away, and her every other word was “Kazafustan”. Then she bowed again, handed us a package with juice and yogurts, and left. My son explained that sincere apology was offered for the fact that “her colleagues and she were very sorry that they knew nothing about your country which put “an unheard of affront to you and your father.” Having lived in the country for 2 years, my son was already a little bit acquainted with local customs. He said that apology was accepted and bowed low. I was in shock! Then, recollecting myself, I asked, “Why, does it change anything?” Does change everything! For the Japanese it is the most important to save one’s face in any situation and to preserve harmony in relations, something that we do not pay any heed to in our everyday lives. The Japanese are very considerate in their relations and they will think thrice before heating up a situation in any way. In this particular case the Japanese saw my highly negative reaction and momentarily responded by apologizing, and my son accepted the apology. So the woman went her way, appeased. Harmony was reinstated for her and for me, too! There is something to be learned here...

Another problem was the language barrier; there was practically no chance to communicate. As for English, majority of the Japanese do not speak English, so this option was irrelevant. And I had so many questions! But this in no way barred the Japanese from speaking to me. The thing is that wherever I went I was mistaken for Japanese. At shops, temples, museums, cafes – everywhere – people spoke to me in Japanese. Wherever I went, people said hello, asked how I was feeling and how I was doing... As a rule in such cases, some kind of dialog is implied, even a formal one would do... But not with me – I don’t know what they thought when a respectable looking man walked in, obviously not looking like a foreigner, and kept silent to all greetings, gawking everywhere in a confused way. For the Japanese such impolite conduct is regarded as unforgivable rudeness. I never found myself in a sillier situation. First, it used to amuse me, but then when I got a little accustomed, it started to really bother me. This finally led to a totally embarrassing situation when I walked into a shabby shop, and a senior woman greeted me there and started to show me her merchandise. My son was nowhere to be found, and so I couldn’t count on his help. And the old dame wouldn’t stop, and went on chattering away. Out of politeness to her age, I did not dare interrupt, and so kept on smiling in a

silly way. I don’t remember how long this lasted; it seemed like an eternity to me. I cursed both this inopportunistically clinging woman and my son, who disappeared at the most inappropriate of times. At last he came in and told me that he had received a call and there were problems at the university. You should have seen the expression on the woman’s face, “So you’re a foreigner?!” Her laughter long sounded behind us. On the next day, before going out to the city, I asked my son, “How do you say in Japanese, ‘I do not understand. I am not Japanese?’” I would repeat this to myself many times while walking around, “Gomenasai. Nihon jin devansai. Vakarimasen. Domo arigato godzaimas.”

How delightful are the nights in Russia... I don’t know, although I’ve been there many times. But how delightful nights in Fukuoka – that’s for sure. And that feast, as the classical author used to say, is always with you. I still see those nights in my dreams. In the evening wheeled cook-houses opened selling small chicken kebabs called ‘yakitori’. We were strangers in these cook-houses, but nobody drove us away. They looked at us with curiosity, asked questions, and wondered where we were from. After a few evenings, regular customers, strangers to me, started saying hello. These were membership clubs where people went year in and year out. People came here to talk to friends about all the woes and joys - just like anywhere else in the world. A frequent topic for conversation was the Prime-Minister of that time, Yukio Hatoyama, who was nicknamed ‘alien’ for his eye shape, and it was rumored that his wife was talking to spirits and traveled to Venus from time to time.

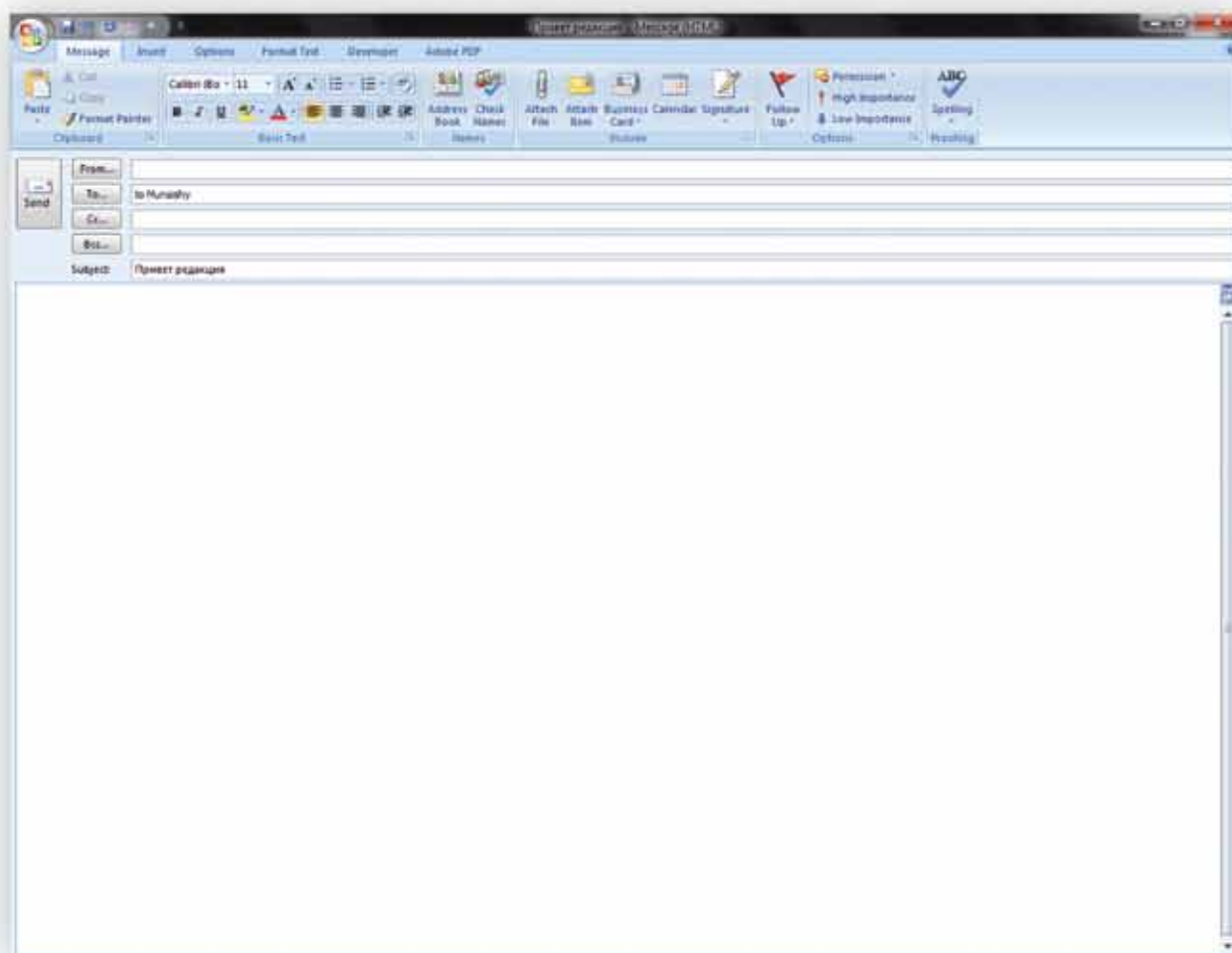
During that trip we visited many beautiful cities including Kyoto, Beppu, Nagasaki, and Hiroshima. Description of these cities can take up much time and printed space. You should just visit them. I am sure that Japan won’t leave anyone indifferent, and the trip to the Land of the rising sun will imprint colorful memories for the lifetime!

*Yertis Khusainov,
Senior Specialist, Planning,
Reporting and Supply*

Құрметті әріптестер! Хат пен тілектеріңізге үлкен рахмет. Өз хаттарыңызда нөмір несімен ұнап, несімен ұнамағанын, сонымен бірге, келесі «Мұнайшыға» қандай тақырыптар ұсынатыныңызды да жазуыңызды сұраймыз. Қызықты хаттар журнал беттерінде жарияланып, ең жақсы хат иесіне шағын сыйлық жіберілетін болады.

Уважаемые коллеги! Большое спасибо за ваши постоянные отзывы, письма и пожелания. В своих письмах просим написать, что особенно вам понравилось/не понравилось в данном номере, а также какие темы вы бы предложили для следующего номера «Мунайшы». Интересные сообщения будут опубликованы на страницах журнала, а автор самого лучшего письма получит памятный подарок.

Dear Colleagues! Many thanks for your constant feedback and letters. In your messages you are kindly requested to note what you like or dislike in the issue and what you would suggest to cover in the next issue of the Munaishy. Interesting mails will be published in the magazine and an author of the best letter will receive a commemorative gift.

Тілейтiнiмiз:
Желаем вам...
We wish you..

Happiness / Здоровья
Peace

Счастья
Mutual understanding
Тұрақтылық

Кәсіпшілік / Куаныш

Health / Prosperity

Саулық / Шаттық
Wealth

Взаимопонимания
Stability

Unity / Единства
Friendship

Ызбiршiлiк / *Вселя*
Мира

Стабильности / Дружбы

Бейбiтшiлiк

Достық

Амандық

Боғатства

Благополучия

 Petro
Kazakhstan